

Тваринництво України 7/2009

**Про найшляхетніших
тварин – коней – складають пісні.**

А належно подбати не вдається.

Чому? (стор.2)

Ефективність розвитку продуктивного конярства

М. ПАРХОМЕЦЬ,

докт. екон. наук, професор

Тернопільський національний економічний університет

Економіка виробництва м'яса конини залежить від затрат на їх вирощування і реалізації різними каналами збуту без посередників, що передусім позначається на прибутковості галузі.

Висока вартість матеріально-технічних ресурсів, пального, кормів, праці призвели до зростання собівартості в конярстві, тому розвиток продуктивного конярства стримується.

Збитковість виробництва відбувається як через диспаритет цін на промислову і тваринницьку продукцію, так і відсутність стабільної фінансової підтримки державою цієї галузі.

Дослідивши обставини незадовільного стану конярства останнім часом встановлено, що для виходу з кризи необхідно інтенсифікувати виробництво кінського м'яса і молочного дієтично-лікарського продукту – кумису.

Активніше залучати коней до сільськогосподарських та внутрігосподарських перевезень, обробітку присадибних ділянок, на пасовищах, обслуговування тваринницьких ферм, кінного туризму і спорту, вирощування коней для племінних цілей [1].

Серед факторів, які впливають на виробництво конини, найголовнішим залишається відтворення поголів'я, яке не перевищує 25 лошат від 100 кобил. Тоді як в кінних заводах вихід лошат останнім часом становить 50-60 голів, а в кращих кінних заводах в розрахунку на 100 конематок одержують 85-90 голів лошат.

Ефективне відтворення стада коней дає змогу збільшувати в структурі табуна кількість

м'ясного поголів'я, при цьому питома вага конематок скорочується.

При стабільній кількості кобил із збільшенням виходу лошат від 50 до 90 голів, питома вага конематок в табуні становить 40 і 28 відсотків відповідно, при цьому середньорічне поголів'я зростає на 40-45%.

У структурі табуна значно збільшується кількість молодих до 2-х років коней, які дають кращу по якості конину. М'ясо коней за калорійністю прирівнюється до яловичини, але завдяки присутності в кінському жирі ненасичених жирних кислот, він плавиться при більш низькій температурі, ніж яловичини і баранини, тому краще засвоюється організмом людини.

Таким чином встановлено, що із зростанням приплоду в розрахунку на 100 кобил з 50 до 90 голів при реалізації коней ваговозних порід загальна здавальна маса табуна зростає від 320 ц до 630 ц за рік або на 66%.

Відтворення поголів'я коней також впливає на собівартість лошати при народженні.

При визначенні собівартості продукції продуктивного конярства собівартість приплоду лошати на момент відлучення розраховували за сумою річних витрат на утримання кобил і жеребців без вартості гною.

Собівартість лошати в племінному конярстві при виході приплоду 90 голів на 100 конематок становить 5,633 тис. грн., тоді як при виході 50 голів цей показник збільшується на 56%. (див. табл.)

Для визначення собівартості приросту живої маси конини при виході приплоду 90 голів на 100 кобил, який є складовою загальних витрат при вирощуванні до живої маси 650 кг, вона сягає 1993 грн. за 1 ц.

При реалізації конини на переробні підпри-

**Журнал включено до Переліку фахових видань ВАКУ
за сільськогосподарськими, ветеринарними
та біологічними науками**

Економічна ефективність м'ясного конярства

Показник	Тривалість відгодівлі 730 днів
Жива маса 1 голови на кінець періоду, кг	650
Приріст за період, ц	5,9
Собівартість 1 голови лошати, грн. (вихід лошат 90 голів на 100 конематок)	5633
Собівартість вирощування, грн.	6126
Собівартість 1 ц приросту, грн. (вихід лошат 90 голів на 100 конематок)	1993
Ціна реалізації 1 ц, грн.	2500
Прибуток, грн.	507
Рівень рентабельності, %	26,2

емства коней ваговозних порід по ціні 2500 грн. за 1 ц прибуток становитиме 507 грн., а рівень рентабельності – 26,2%.

Отже, головними факторами, які впливають на економічну ефективність м'ясного конярства є, передусім, одержання високих середньодобових приростів на рівні 800 грамів на добу і висока відтворювальна здатність – 85-90 лошат на 100 конематок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепция развития агрофирмы «Шахтер» арендного предприятия «Шахта имени А.Ф. Засядько» / Под общ. ред. **Е.Л. Звягильского, В.А. Головки, А.Я. Лысенко, В.П. Рыбалко, В.С. Цыкова, П.И. Коваленко, П.П. Фукс, Н.И. Сахацкого.** – Харьков: Оригинал, 2000. – 424с.
2. Рекомендации по кормлению лошадей при выращивании и интенсивном откорме на мясо в СООО «Красная звезда агрофирмы «Шахтер». – Харьков: Институт животноводства УААН, 2001. – 23с.

ШЛЯХОМ СЛАВНИХ СПРАВ

до 60-річного ювілею пройшли освітяни біолого-технологічного факультету Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім.С.З.Гжицького

Від зоотехнічного, створеного 1949 р., до зооінженерного, а згодом — нинішнього — біолого-технічного — факультет змінювався не лише за назвою та кількістю студентів і кафедр, а й своєю специфікою, яка вимагала високодосвідчених педагогів, здатних підготувати кваліфікованих фахівців для народного господарства держави. Спочатку цю вельми відповідальну просвітницьку роль поклали на провідних науковців різних відділень вузу, згодом їх лави повнили перші власні випускники — біотехнологи. Зокрема, доценти **Нагірна М.З.** та **Павлів Б.А.** Чималий внесок в організацію навчального процесу на факультеті

Доцент Б. Павлів

його першого декана — **Овсянникова Бориса Олександровича**, не лише вченого-теоретика — автора 11 науково-популярних брошур з кормовиробництва та

Декан Б. Овсянников

годувлі тварин, понад 100 наукових статей і методичних розробок для вищої школи, — а й агронома-практика.

Об'єктивне розуміння важливості кадрового забезпечення аграрного сектора країни з урахуванням реальної потреби господарств в сучасних умовах, зорієнтованих державою на інтенсифікацію виробництва продукції тваринництва, визначило необхідність додаткової підготовки на факультеті фахівців-технологів зі спеціальності технологія виробництва і переробки продукції та за спеціалізаціями з менеджменту, бджільництва, рибництва, звірівництва, птахівництва і водних біоресурсів.

Багатий науковий доробок, організаторські здібності та педагогічний хист наступних керівників та провідних учених факультету :

Дреля К.О. — дека-

на у 1955—1957 рр.,

Баранецького С.Ф.

(з 1957 до 1967 р.),

Поповича І.В. (1967 – 1971 рр.), **Долматова**

Т.С. (1971—1975 рр.), **Столярчука П.З.**,

Брантюка А.П., **Остапів Д.С.** та нинішнього

декана — доктора с.-г. наук, професора,

автора 175 наукових статей і 4 патентів на

Доцент К. Дрель

Доцент С. Баранецький

винахід, керівника **розробки селекційно-генетичних методів підвищення продуктивних якостей української чорно-рябої молочної породи при її консолідації з використанням**

генетичного потенціалу різних

генотипових груп чорно-рябої худоби заслуженого працівника сільського господарства України **Щербатого Зеновія Євгеновича**, — по-справжньому сприяють реалізації фахової спадковості поколінь, інтелектуальному збагаченню

нації.

Випускники біотехнологічного факультету різних років гідно представляють навчальний заклад, де одержали свою першу путівку в життя, на різних відповідальних посадах, успішно займаються дослідницькою, викладацькою та господарською діяльністю.

До таких належить, зокрема й заступник декана доцент **Дармограй Любомир Мирославович**, трудова біографія якого складається як з практичного досвіду безпосередньо за фахом, так і подальшої успішної діяльності на відповідальних

Професор І. Попович

Доцент Т. Долматов

Доцент П. Столярчук

наукових посадах.

В його нинішньому доробку 99 наукових

статей і 3 авторських патенти на винахід. Велику увагу приділяє вчений навчальній та науковій роботі зі студентами. Працює над виконанням докторської дисертаційної роботи.

Гідно представляє керівництво факультету також заступник

декана з виховної роботи доцент кафедри технології виробництва продукції дрібних тварин **Періг Дмитро Петрович**, яку навчально-методичній роботі зі студентами, так і науковій. Він автор 59 наукових статей.

Заступниками

деканів на біолого-технологічному факультеті в різні роки працювали також доценти **Кипибіда Б.В., Остапів Д.С., Данканич О.І., Щербатий З.Є.** 44 роки свого життя віддала роботі в деканаті секретар **Ірина Іванівна Шуліга**, а з 1997 року на цій посаді працює випускниця факультету **Тетяна Дмитрівна Панчишин**.

За роки існування факультету підготовлено 4795 фахівців. Ряд його випускників зробили великий внесок у розвиток вітчизняного тваринництва та підвищення продуктивності виробництва.

Т. Янко— автор однієї з кращих порід м'ясної худоби "Волинська м'ясна", основне поголів'я якої знаходиться в Ковельському районі, де директором передової агрофірми працює співавтор породи, технолог **В. Потапчук**, а в Горохівському районі лідирує господарство у с. Терешківці, де на посаді технолога **М. Трачевський**. Очолюють кращі господарства на Волині випускники факультету **В. Свистак, М. Гурич** (Ратнівський р-н), **Ю. Гут, Р. Козак, Б. Дідич, О. Іванчина** на Львівщині. Тривалий час начальником районного управління с.-г. працює в Бродівському районі **С. Барило**, начальником районного управління

Доцент А. Брантюк

Доцент Д. Остапів

Декан, професор З.Щербатий

с.-г. в Буському районі – **О.Ільків**. Випускниця університету, заслужений зоотехнік України **С.Гнатюк** за 35 років роботи в племзаводі “Селекціонер” Сокальського району сформувала високопродуктивне стадо

української чорно-рябої молочної породи з генетичним потенціалом близько 6 тис. кг молока від корови.

Нинішній голова адміністрації Кам'яно-Бузького району **Ярослав Янишин** теж випускник біолого-технологічного факультету. Де б він не працював (зооінженером, головою селянської спілки, начальником управління с.-г.), завжди досягав значних успіхів у тваринництві.

Керівні посади займають вихованці біолого-технологічного факультету: **С. Кравець** – заступник начальника Львівського науково-виробничого центру «Західплемресурси», **В. Коцюба** та **О. Михайлів** – заступники начальника головного управління сільськогосподарського виробництва Львівської облдержадміністрації, **І. Паньків** – директор тренінгової аграрної компанії «Молоко».

В Українській аграрній академії наук успішно працює випускник факультету **С. Тивончук**, директором інституту землеробства і тваринництва Західного регіону України працює членкор. УАН **Г.Седіло**.

Депутатом декількох скликань Верховної Ради України обрано випускника біолого-технологічного факультету **М. Полянчича**, а президентом дорадчих служб України був **Р.Шмідт**, який працює заступником міністра аграрної політики України.

Багато наших вихованців пов'язали свою трудову біографію з роботою у науково-дослідних і навчальних інститутах, коледжах, дослідних станціях, лабораторіях, управліннях сільського господарства різних рівнів, на птахофабриках, м'ясо-молочних переробних підприємствах, Збройних силах України, правоохоронних і митних органах.

Одержали високої державні нагороди заслуженого працівника сільського господарства колишні студенти факультету: **М. Тимчишин, М. Крицький, І.Павлюк, С. Гнатюк, А. Блажчук, Щербатий З.Є.** та інші.

Окремі з них такі як академіки **Столярчук П.З., Макар І.А., Остапчук П.П., Кирилів Я.І., Г.М. Седіло, професори Прозора К.Й., Мамчак І.В., Калачнюк Г.І., Вудмаска В.Ю., Мацьків О.І., Кавка Р.П., Герасимчук А.В., Щербатий З.Є., Півторак Я.І., Параняк Р.П., Буцяк В.І.,**

Доцент Л.Дармограй

Заступник декана Д.Періг

Є.І.Федорович, О.В. Козенко відомі в Україні та далеко за її межами своїми науковими досягненнями.

Глибокий слід у пам'яті своїх вихованців залишили вчені, які тривалий час працювали на біолого-технологічному факультеті: проф. Стояновський С.В., проф. Терек В.І., проф. Попович І.В., проф. Прозора К.Й., проф. Мамчак І.В., проф. Кулаківська О.П., проф. Беркович Є.М., проф. Палфій Ф.Ю., проф. Зеленчук Т.К., проф. Ружевський А.Б., проф. Василенко Д.Я., доц. Батюк І.Ф., доц. Згерська К.В., доц. Дичко С.М., доц. Ярема Я.Я., ст. викл. Комарницький О.М., доц. Загоруйко А.Ф., доц. Білевич О.А., доц. Гордієнко М.Ф., доц. Кипибіда Б.В., доц. Долматов Т.С., доц. Лисий В.А., доц. Брантук А.П., доц. Остапів Д.С., доц. Шиман М.О., доц. Потульницький М.М., доц. Ступницький Р. М., доц. Константинова Л.Б., доц. Федорченко-Тихий Д.М., доц. Волощук П.І. та інші.

Професорсько-викладацький склад факультету проводить заняття зі студентами, слухачами підвищення кваліфікації, використовуючи найсучасніші досягнення світової та вітчизняної біотехнологічної науки. Цьому сприяє висока кваліфікація педагогічних кадрів, зна-

Т. Янко

ння іноземних мов, робота і стажування у провідних аграрних вузах України і зарубіжних країн, а також відповідна навчально-виробнича база факультету: сучасно обладнані лабораторії, застосування у навчальному процесі і наукових дослідженнях відео- і комп'ютерної техніки та інших прогресивних технічних засобів навчання.

Я. Янишин

На п'яти курсах факультету навчається 511 студентів. У практикумах і лабораторіях факультету є все необхідне для того, щоб оволодіти високими знаннями з біотехнології, генетики,

розведення тварин, селекційно-племінної роботи, годівлі, догляду, утримання тварин, технології виробництва і переробки продукції тваринництва. Впроваджується кредитно-модульна система навчання, що підвищує відповідальність студента за навчання.

Набуті теоретичні знання студенти мають змогу практично закріплювати у навчально-науково-виробничих центрах "Давидівський", "Комарнівський", на філіалах кафедр на виробництві і під час перебування на навчальній та виробничій практиках у кращих господарствах західного регіону України.

Учені факультету працюють над проблемами годівлі та живлення тварин із застосуванням високопоживних кормових сумішок, збагачених багатокомпонентними преміксами, вивчають поживну і біологічну цінність нетрадиційних кормів та їх вплив на здоров'я і продуктивність тварин. Розробляють генетико-селекційні методи консолідації західного внутріпородного типу української чорно-рябої молочної породи, плани селекційно-племінної роботи в галузі скотарства, свинарства і вівчарства, працюють над створенням нової породи великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності, виведенням нових і консолідацією наявних порід свиней для західного регіону, над удоско-

наленням овець гірсько-карпатської породи та виведенням породи овець м'ясного напрямку продуктивності..

На семи кафедрах факультету функціонує аспірантура за такими спеціальностями: *фізіологія тварин, розведення і селекція, відтворення, годівля тварин, біологія тварин, технологія виробництва продукції тваринництва та водні біоресурси.*

На факультеті діє спеціалізована Вчена рада із захисту докторських та кандидатських дисертацій: Д.35.826.2 за такими спеціальностями 06.02.01 — **розведення та селекція тварин**, 06.02.02 – **годівля тварин і технологія кормів**, 03.00.16 – екологія, яку очолює проф. **Столярчук П.З.** – заслужений діяч науки і техніки України. Створений науково-дослідний інститут скотарства, конярства та імуногенетики, який очолює проф. **Шаловило С.Г.**

Студентів залучають до дослідницької роботи, проведення наукових досліджень в гуртках студентського наукового това-

Депутат ВР України М.Полянчич

риства кафедр під керівництвом професорів, доцентів, кандидатів наук, відомих спеціалістів. Одержані результати власних експериментів молоді науковці доповідають на конференціях, публікують у журналах і збірниках наукових праць, використовують для написання випускних, дипломних і магістерських робіт .

Викладачі факультету постійно шукають ефективні методи навчання й виховання студентської молоді. Традиційними стали олімпіади з фахових дисциплін, огляди художньої самодіяльності, виставки вишивок і картин живопису, святкування визначних подій з історії Української держави та академії. Центрами виховання студентства стали музей історії академії (директор якого професор **Столярчук П.З.**) та студентська "Світлиця" в гуртожитку №3.

спецкор журналу Ю. Леоновм.

Львів

НТП:ПРОБЛЕМИ ПОШУКИ ЗДОБУТКИ
НТП:ПРОБЛЕМИ ПОШУКИ ЗДОБУТКИ
НТП:ПРОБЛЕМИ ПОШУКИ ЗДОБУТКИ

Займатися вівчарством бажаючих не стає ...

У гірських районах Закарпаття, за даними управління статистики облдержадміністрації, майже вдвічі зменшилося поголів'я овець. Особливо у приватних господарствах.

Ще донедавна місцеві мешканці Міжгірщини та Воловеччини не могли уявити обійстя без цих живих джерел другого верховинського хліба. Бринза, вурда та овече м'ясо на столі у верховинців майже не вибували. Із вовни прями нитки та плели шкарпетки, светри. Випране і вичесане руно везли до Пилипець, де було велике валило та ступа. Тут валяли сукно, з якого шили уєші (з угорської – піджаки) і гуні...

Нині ж на Воловеччині розводити овець вже ніхто не поспішає. На увесь район лише 1900 овець, – розповідає Віктор Дурневич, начальник управління агропромислового розвитку Воловецької райдержадміністрації. Така ситуація склалась внаслідок того, що значно впали закупівельні ціни на м'ясо. Крім того, на місці немає переробних підприємств, а транспортувати продукцію вівчарства в інші регіони не вигідно. Не менше впливає на стан справ і той факт, що з року в рік відсіюються гуртові та дрібні покупці вовни. - Цінна сировина пропадає, або використовується не за призначенням, - говорить Віктор Дурневич. На Закарпатті практично зникає така професія, як вівчар. Люди, щоб не платити вівчареві за кількох своїх овець, самі пасуть худобу.

Незважаючи на перешкоди, в області таки лишилось кілька фермерів, які, щоправда, працюють збитково. Наприклад, Іван Шекмар із села Скотарського вже кілька років на плаї випасає свою отару з 50 голів. Щоб звести кінці з кінцями, на літній випас приєднує до своїх ще й чужих. Овечий сир, бринзу і вурду продає своїм же зем-

лякам. А вовну міняє у сусідній Івано-Франківській області на готові ліжники, які потім збуває. Такий ось бартер. Минулого року, за словами начальника агропромислового управління Воловецької РГА, Іван Васильович одержав з бюджету дотацію (якщо її можна так назвати), бо це було всього навсього 1940 гривень за увесь рік. А в поточному році одержить ще менше, оскільки згідно з постановою Кабміну від 1 березня 2007 року, буде дотуватися лише приріст поголів'я вівцематок і ярок, старше 1 року. Якщо ж Іван Шекмар не збільшить свою отару, то не одержить від держави нічого...

У Іллі Рейпаші з Воловця 78 овець. Господар наймає на літо чабанів. Як і колега із Скотарського, Ілля Михайлович вовну міняє по бартеру в сусідній області. Сир, бринзу і вурду реалізує населенню, а баранину продає в ресторани, кафе, шашличні. Із збільшенням туристів в районі зростає і кількість замовлень на баранину. Минулого року цьому господарю пощастило. Йому для підтримки обласного бюджету було виділено 12,6 тисячі гривень та ще й з державного 7,1 тисячі.

Як вівчарі, так і керівництво верховинських районів вихід із ситуації вбачають у збільшенні державної підтримки цього вже майже екзотичного ремесла. - Потрібні дотації, як, скажімо у наших сусідів-мадьярів, словаків, поляків, румунів. І не копійчані, а, принаймні, такі кошти, щоб горянин зміг би придбати ветеринарні медикаменти, реманент, необхідний для догляду за тваринами, вітамінізовані корми, будівельні матеріали для облаштування загонів для худоби й вівчарні, - переконаний Віктор Дурневич. Доки ж галузь краю схожа більше на музейний експонат, ніж на окреме виробництво тваринництва.

П.Білецький (з-та „Високий Замок”)

Чому занепадає КОЗІВНИЦТВО

М. ДАВИДЕНКО

Миколаївський державний
аграрний університет

Козівництво – галузь тваринництва, яка займається розведенням кіз для одержання молока, м'яса, вовни, пуху, шкір, хутра. Молоко кіз має високий вміст жиру і білка, бактерицидну та лікувальну дію. Із шкір кіз виготовляють шевро, хром, лайку, замшу, сап'ян тощо; а з пуху – високоякісні легкі тканини, тонкий трикотаж, кращі сорти фетра. З тонкої вовни кіз виготовляють технічні тканини, килими, ліжники і трикотаж; а з грубої – вовнові тканини і трикотаж.

Козівництво було поширене в країнах стародавнього світу – Єгипті, Ізраїлі, Греції.

Започаткування козівництва не потребує значних матеріальних коштів. Воно легко поєднується з рослинництвом, овочівництвом, садівництвом та іншим сільгоспвиробництвом. Тому козівництво особливо привабливе для присадибних і фермерських господарств. Окрім того, корисно розвивати козівництво в рекреаційних регіонах з метою забезпечення санаторіїв, будинків відпочинку, дитячих закладів цінними молоком та м'ясом. Розвиток козівництва може бути ефективним антикризовим заходом, зокрема на селі для дрібних власників, пенсіонерів.

У кіз легко формуються умовні рефлексії, вони віддані своєму господареві, тому їх можна доглядати дітям, дорослим, пенсіонерам.

Нині у світі налічується близько 500 мільйонів свійських кіз, з них в Азії до 55%, у Північній Африці до 30. Серед європейських країн найбільше кіз у Греції та інших балканських країнах. Поширені кози в Росії, особливо в Поволжі, Башкирії, на Дону, в Оренбурзькій, Челябінській областях і на Алтаї.

В Україні налічується до 240 тисяч кіз головним чином у присадибних господарствах. Найбільше кіз в Закарпатській, Одеській, Івано-Франківській, Полтавській областях.

Серед сільськогосподарських тварин утримання кіз найощадливіше. Кози ефективно використовують природні пасовища, байрачні схили, узбережжя річок. Коза напасеться там, де корова, і навіть вівця, залишаться голодними. Тобто знайде для себе достатню кількість корму в гірській місцевості, степу, лісі, лісосмузі, на узбіччі дороги і навіть у міському парку. За кількістю рослинності, що поїдають

кози, вони поступаються лише верблюдам. Кіз можна розводити в усіх природно-кліматичних зонах України.

Щодо проблем козівництва в Україні, то це передусім відсутність системної племінної роботи. У цій галузі донині панує стихійна селекція, і лише незначною мірою народна.

До 1992 року в Україні була лише одна племінна ферма кіз зааненської і білої безрогої порід молочного напрямку продуктивності (ВНО "Прогрес" Чорнобаївського району Черкаської області), де налічувалося понад 150 кіз, з них до 100 козематок, 7-10 цапів та понад 50 голів ремонтного молодняка. На 100 маток у господарстві одержували по 140-145 козенят. На козематку надоювали по 420-430 кг молока з вмістом жиру 3,96%. Рекордний надій становив 1211 кг з вмістом жиру 4,02%. Ця ферма була заснована у 1987 році, коли в господарство завезли з Чехії 117 кіз та 18 цапів.

У сучасних умовах доцільно створити спеціалізовані племінні ферми по розведенню кіз. Але для цього потрібні відповідні кадри. На жаль, на жодному з 14 факультетів зооінженерного напрямку аграрних вищих навчальних закладів в Україні немає спеціалізації із козівництва.

Породи кіз поділяють на спеціалізовані: молочні, вовняні, пухові та комбіновані – молочно-м'ясововнові.

До вовнових порід відносяться ангорська, радянська. В Україні, Росії, Білорусі розводять понад 30 порід кіз. Одна з найцінніших – ангорська, яка була введена в стародавні часи на території сучасної Туреччини. Одержала назву від провінції Ангора (центральна Туреччина). Зі стародавніх часів поширена в Греції. Ця порода вовняного напрямку продуктивності. Середній настриг однорідної білої вовни з тварини становить 3-4 кг, а з високопродуктивних тварин по 6-7 кг. Рекордний настриг зафіксовано 12,65 кг. Тонина вовни 44-46 якості, що відзначається блиском (люстровістю), міцністю і пружністю. Вихід чистої вовни становить 65-70%. Довжина вовни сягає у кіз від 8 до 35 см, а у цапів – 50-55 см. Використовують вовну для виготовлення плюшу,

оксамиту, килимів, штучного хутра. Багатопліддя в середньому становить 110 козенят у розрахунку на 100 маток. Жива маса кіз до 38 кг, а цапів – 68 кг. Нині ангорська порода найпоширеніша у США, Туреччині, країнах Африки, Середньої Азії.

До молочних порід відносяться зааненська, біла безрога, горьківська, мегрельська. Найбільш популярні такі швейцарські молочні породи, як зааненська, біла безрога і тогенбурзька.

Зааненська порода кіз виведена в Швейцарії (долина річки Зане – Saane) в середині XIX століття, звідси і її назва. Тварини білої масті, комоли. Жива маса кіз становить 50-60 кг, цапів – 70-80 кг. Для тварин обох статей характерне наявність бороди. У тварин цієї породи добре розвинутий шлунково-кишковий тракт. Молочні залози мають кулеподібну форму. Кізочки народжуються живою масою три кілограми, а козики – 3,5-4,0 кг. Для кіз цієї породи характерна висока плодючість (в середньому двоє козенят на окіт від матки). Багатопліддя у розрахунку на 100 маток становить 180-250 козенят. Лактація триває 10-11 місяців. Середній надій за лактацію становить 600-700 кг, а продуктивність окремих кіз досягає 1700 кг молока з вмістом жиру до 6%. Рекорд за молочною продуктивністю становить 2482 кг. Зааненську породу кіз розводять майже в усіх країнах Центральної і Західної Європи, а також в Азії і Америці. В Україну вперше тварини цієї породи були завезені в 1905 році. Помісі з цією породою зустрічаються в усіх регіонах України (найбільше їх в Черкаській області).

До пухових порід відносяться придонська, оренбурзька і гірсько-алтайська. На сході України і півдні Росії поширена придонська порода кіз. Це спеціалізована пухова порода. Начіс пуху становить в середньому 0,5-1,0 кг, а настриги вовни – до 1,5 кг. Колір пуху – сірий чи білий. Тонина пуху 19 мікронів, довжина – 7-10 см. Вміст пуху в руні становить від 65 до 90 відсотків. Багатопліддя маток становить у середньому 170-185 козенят на 100 маток. Жива маса кіз 40-45 кг (максимальна – до 60 кг), а цапів – 65-70 кг (максимальна – до 105 кг). У племінній роботі з цими тваринами особливу увагу звертають на тонину пухових волокон за умови збереження їх довжини.

Оренбурзька порода кіз виведена в XIX столітті на території Оренбурзької губернії методом тривалого відбору місцевих пухових кіз. Масть частіше чорна (85-90%), зустрічається сіра, руда тощо. Тварини мають міцну конституцію, порівняно великий ріст, розвинуті роги. Добре пристосовані до місцевих природно-кліматичних умов. Жива маса кіз становить 40-47 кг, а цапів – 65-70 кг. Вовна складається з дуже тонкого пуху (35%) довжиною 5-7 см, тониною

14-16 мкм і грубої ості довжиною 7-9 см, тониною 80-90 мкм. Ость має чорний, а пух – сірий колір. Річний начіс пуху становить 0,2-0,3 кг, у деяких тварин – до 0,5 кг. З пуху виготовляють хустки (оренбурзькі). Надій молока за лактацію становить 90-140 кг з вмістом жиру 4,8-5%. Вихід козенят у розрахунку на 100 маток становить 125-140. У селекції з тваринами оренбурзької породи звертають увагу на збільшення вмісту пуху у вовні і його довжини при збереженні тонини. Оренбурзьку породу кіз розводять переважно на території Оренбурзької і Челябінської областей, у Башкирії та Казахстані.

При роботі з гірсько-алтайською породою кіз прагнуть збільшити масу тіла тварин, густоту пуху.

Серед комбінованих порід найпоширеніші: узбецька, киргизька, кавказька, дагестанська, азербайджанська. Маса їх тіла становить 40-45 кг. Настриг вовни – в середньому на тварину 500-700 г, а у кращих тварин – до 1 кг. У руні міститься 25-30% пуху. Начіс пуху одержують від 150 до 180 грамів. Тонина пуху становить 15-17 мікронів. Тварини мають, головним чином, чорну і сіру масть. Багатопліддя становить 120-140 козенят у розрахунку на 100 маток.

Викладений аналіз свідчить про доцільність створення структури племінної служби і племінних заводів, господарств і ферм; забезпечення чистопородного та розведення за лініями, профілактики інбридингу в козівництві; удосконалення системи племінного і виробничого обліку.

З цією метою необхідно активізувати роботу щодо формування фахівців у галузі виробництва і переробки продукції козівництва підготовку спеціалістів з козівництва в аграрних вищих навчальних закладах України.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Давиденко В.М.** Тваринництво.– Миколаїв: МДАУ, 2008.– С. 149–151.
2. **Давиденко В.М.** Тваринництво.– Миколаїв: МДАУ, 2006.– 127с.
3. **Давиденко В.М.** Козівництво.– Миколаїв: МДАУ, 2009.– 42 с.
4. **Есаулов П.А., Литовченко Г.Р.** Овцеводство.– М.: Издт. сельхоз. литр., журналов и плакатов, 1963.– С. 649–651.
5. **Орел В.А., Лаврик М.М.** Козівництво – важлива галузь.– Черкаси: Черкаський обл. агропромисловий комітет, 1990.– 6с.
6. **Орехов А.** Несколько советов начинающим козоводам // Животновод.– 1991.– № 7.– С. 22–23.

Зберігання протеїновмісних кормів

В. ГАНЗЕНКО, канд. техн. наук
Інститут технічної теплофізики НАН України

Головним напрямом у підвищенні поживності кормів для сільськогосподарських тварин і птиці є збагачення їх протеїном. Використання бобів сої і спеціальних технологій дають змогу досягти поставленої мети.

Боби сої біологічно цінна, багата на рослинний білок культура, тому їх доцільно використовувати у виробництві кормів. Водночас до складу бобів сої входять антипоживні речовини, які блокують засвоєння тваринами білків. Для їх нейтралізації необхідно використовувати різні види термічної обробки, які забезпечують відповідну кількість та якість протеїну і максимальньо знизять активність шкідливих трипсину та уреазу, а також поліпшать якісні і смакові показники.

В ІТТФ НАН України розроблено технології і рецептури для виготовлення збалансованих протеїнових кормів. Одним із найперспективніших напрямів виробництва кормів є термопластична екструзія – універсальна, технологічна й економічна. В одному апараті одночасно суміщається дія високого тиску, тепла та інтенсивної механічної обробки на рослинну сировину. Додаткові пристрої до екструдера, розроблені в ІТТФ НАНУ, дають змогу вносити в розплав бобів сої компоненти як рідкі, так і сипкі згідно з рецептурою та одержувати збалансовані протеїнові добавки за різним функціональним призначенням у вигляді пасти та грануляту.

Екструзію проводять під тиском 20 МПа, за температури 120-140°C і з вологою сировини від 12-16%.

Продукт нагрівається під час переміщення в екструдері частковим перетворенням в тепло механічної енергії при в'язкій його течії, що залежить від реологічних властивостей перероблюваного продукту й інтенсивності зсувних напружень. Середній термін перебування продукту в екструдері від 30 до 120 с, але зону екструдера, де тиск і температура найвищі, продукт проходить за 5-6 с, що не завдає великої шкоди якісним показникам готового корму.

Такі умови виготовлення корму, а саме: технологічність процесу, компактність, закрита обробка, одночасний вплив тиску, тепла та механічної дії, допомагають отримувати продукт з низькою кількістю загальної мікрофлори, що забезпечує подовжений термін його зберігання.

У процесі зберігання в сировині відбуваються біохімічні, мікробіологічні, і, зокрема, окислювальні процеси. Їх інтенсивність залежить від початкового вмісту загальної кількості мікробів, герметичності упаковки, умов зберігання і, так званої, «активності води» в продукті. Режими термообробки зазначено вище. Температура зберігання визначається стандартними умовами. «Активність води», з точки зору форм зв'язку вологи в речовині – частка, що показує, яка кількість загальної вологи в продукті знаходиться в зв'язаному стані. Зв'язана волога в складних системах за своїми властивостями відрізняється від незв'язаної тим, що не може використовуватися мікроорганізмами і не бере участі у біохімічних процесах. Тому для запобігання розвитку мікроорганізмів технологічні процеси здійснюють таким чином, щоб до мінімальних значень знизити вміст незв'язаної вологи. Для цього її або видаляють різними способами, або поглинають вологозв'язуючими компонентами. У наведеному випадку волога, яку вносять з компонентами, частково випаровується при змішуванні з гарячим соєвим розчином, а частково зв'язується при формуванні структури пасти або грануляту.

Термін зберігання корму визначали на основі результатів зі зміни мікробіологічних показників протягом усього строку зберігання (2 роки). Дослідження зразків з експериментальних партій проводили у виробничій лабораторії холодокомбінату №4. Підтверджені актом результати наведено в таблиці.

Ріст мікроорганізмів у процесі зберігання

Строк зберігання (місяць)	Мікробіологічні показники	Продукт соєвомолочний пастоподібний для телят	Продукт соєвомолочний пастоподібний для свиней
		Дата виготовлення	
		Квітень 2007	Січень 2009
1	КУО в 1 г, не більше	$1,8 \cdot 10^5$	$3,4 \cdot 10^5$
	Коліформи, в 1см^3	відсутні	відсутні
2	КУО в 1 г, не більше	$3,6 \cdot 10^5$	$8,4 \cdot 10^5$
	Коліформи, в 1см^3	відсутні	відсутні
3	КУО в 1 г, не більше	$6,1 \cdot 10^5$	$9,6 \cdot 10^5$
	Коліформи, в 1см^3	відсутні	відсутні
4	КУО в 1 г, не більше	$8,5 \cdot 10^5$	$15,5 \cdot 10^5$
	Коліформи, в 1см^3	відсутні	відсутні
6	КУО в 1 г, не більше	$12,1 \cdot 10^5$	$25,2 \cdot 10^5$
	Коліформи, в 1см^3	відсутні	відсутні
12	КУО в 1 г, не більше	$6,9 \cdot 10^6$	-
	Коліформи, в 1см^3	відсутні	-
24	КУО в 1 г, не більше	$8,1 \cdot 10^6$	-
	Коліформи, в 1см^3	відсутні	-

З таблиці видно, що загальне зростання кількості мезофільних аеробних та факультативно-анаеробних мікроорганізмів (КУА) у процесі зберігання при стандартних умовах незначне від початкової загальної кількості мікробів, яка була в межах стандартних вимог. Лише після зберігання понад 12 місяців спостерігається збільшення КУО.

З вищенаведеного матеріалу можна зробити наступні висновки:

виготовлений корм збалансований і гарантованої якості;

термін зберігання за стандартними умовами і при герметичній упаковці для пастоподібного корму 3-4 місяці, для гранульованої протеїнової добавки (не обов'язково герметична упаковка) – 8 місяців;

одержані мікробіологічні показники дають підстави стверджувати, що рецептури складені правильно і проведені технологічні процеси з обробки сировини та створення сумішей вибрані виправдано.

Тривалість продуктивного використання плідників молочних порід

досліджено на українській чорно- та червоно-рябій худобі

І. КАМЕНСЬКА, аспірант

Й. СІРАЦЬКИЙ, докт. с.-г. наук

Інститут розведення і генетики тварин УААН

Сільськогосподарські тварини характеризуються тривалим біологічним дозголіттям, яке визначається їх індивідуальними особливостями, генетичним походженням, умовами годівлі, утримання та використання. Відтворювальна здатність, зокрема, у плідників зберігається до 12-14, а в деяких випадках до 15-17 років (П.Н. Прохоренко, Ж.Г. Логвинов, 1985).

Подовження повноцінної господарської придатності високо резистентних тварин має важливе значення в селекції молочної худоби. У середньому в Україні тривалість статевого використання бугаїв-плідників становить 3 роки. Передчасне вибуття плідників стримує розширене відтворення стада, генетичне удосконалення тварин, призводить до збільшення матеріальних витрат на вирощування, ветеринарне обслуговування, а також підвищує собівартість виробництва спермопродукції. Вибракування бугаїв-плідників в молодому віці гальмує реалізацію генетичного потенціалу найцінніших плідників, що спричиняє порушення темпів ведення племінної роботи, зниження відтворення стада (М.В. Косенко, 1989).

З огляду на зазначене, **метою наших досліджень було вивчити тривалість господарського використання, причину та середній вік вибуття бугаїв-плідників української чорно- та червоно-рябій молочної порід.**

Дослідження проводили на плідниках української чорно- та червоно-рябій молочної порід, яких використовували протягом останніх 20 років на ДСП «Головний селекційний центр України» (Київська обл.). За результатами зоотехнічного обліку було перевірено 264 голів (184 – чорно-рябій та 80 – червоно-рябій українських молочної порід). Годували бугаїв за нормами ВІТа.

Одержані матеріали обробляли методом варіаційної статистики за М.О. Плохинським (1969) із застосуванням прикладних програм Microsoft Office Excel 2003.

Одержані результати наших досліджень показують, що бугаїв-плідників української чорно-рябій молочної породи використовувались

на підприємстві до 16-річного віку, а червоно-рябій – до 14 років. Проведений аналіз показав, що до 72 місяців в господарстві вибуло 52,55% бугаїв-плідників української червоно-рябій молочної породи та 55,17% чорно-рябій, тобто більше половини поголів'я. Дані Д.І. Савчук (1987) підтверджують результати наших досліджень, він зазначає, що середній вік вибуття бугаїв-плідників становить 6-7 років. Інші вітчизняні вчені в своїх дослідженнях (Й.З. Сірацький, В.В. Шапірко, 1990, 1991) встановили менший вік вибракування бугаїв. За їхніми даними до 60-місячного віку із племпідприємств вибувало 53,79% плідників. Також нами виявлено, що до 120-місячного віку в українській червоно-рябій молочної породи доживають лише 8,97% тварин, а в українській чорно-рябій – 7,61% (див. табл.).

За даними вітчизняних вчених (В.П. Буркат та ін., 2007; В.В. Гайовий, 1994) основна причина вибракування плідників, % – зниження резистентності (58,8) і порушення сперматогенезу (21,3). Результати наших досліджень показують, що однією з головних причин вибуття плідників є порушення відтворювальної здатності. До вказаної причини відносять такі недоліки, як низьку якість сперми, спермопродуктивність та залежну від них низьку запліднювальну здатність. Основою для появи вищезгаданих недоліків може бути порушення функції відтворної системи бугаїв і сперматогенезу внаслідок недотримання правил годівлі, режиму та раціонального використання

Тривалість виробничого використання бугаїв-плідників української чорно-рябої червоно-рябої молочних порід

Вік, міс.	УЧерМ		УЧРМ	
	гол.	%	гол.	%
19-24	1	1,28	2	1,09
25-36	10	12,82	27	14,75
37-48	12	15,38	11	6,01
49-60	6	7,69	24	13,11
61-72	12	15,38	37	20,21
73-84	11	14,10	21	11,47
85-96	12	15,38	26	14,20
97-108	7	8,97	21	11,47
109-120	6	7,69	6	3,27
121-132	–	–	3	1,63
133-144	–	–	1	0,54
145-156	–	–	–	–
157-168	1	1,28	1	0,54
169-180	–	–	1	0,54
181-192	–	–	2	1,09
Всього	78	100	183	100

племінних тварин (Т.В. Засуха, М.В. Зубець, Й.З. Сірацький та ін., 2000).

Нами встановлено, що в українській червоно-рябій молочній породі вибуло 37,5% плідників з причин порушення відтворювальної здатності, а в українській чорно-рябої – 42,39%, через фізіологічну старість відповідно – 16,25 і 9,23, низьку племінну цінність – 10 і 1,63, зоотехнічний брак – 6,25 і 7,06, травматизм – 5 і 6,52, захворювання статевих органів – 5 і 8,15, різні інфекційні хвороби – 3,75 і 4,89, норавливу поведінку – 2,5 і 6,52 та з інших причин – 10,0 і 9,78%.

Середня статистична тривалість життя вибулих бугаїв-плідників становила – 70,44±3,15 міс. в українській червоно-рябої та 72,04±2,25 міс. в українській чорно-рябої молочних порід. Різниця за цим показником між породами була не істотною і становить 1,6 міс. – на користь іншої. Середній вік життя вибулих тварин змінювався залежно від причин вибуття. Найстарший вік вибуття даних порід за фізіологічною старістю був у межах 105,23-112,35 міс. З причин захворювань інфекційними хворобами вибували плідники української чорно- та червоно-рябої молочних порід в межах 60-93,22 міс., за низькою племінною цінністю відповідно – 61,37-86,33, за травматизмом – 67,25-84,25, за зоотехнічним браком – 82,20-78,92, за захворюванням статевих органів – 66-76,33, за порушенням відтворювальної здатності – 57,89-

59,44, захворюванням кінцівок – 65-66, за буйним норомом – 39-72,08 та за неінфекційними хворобами – 65-77,66 місяця.

Таким чином, результати наших досліджень показали, що однією з основних причин вибуття плідників з племпідприємства був низький рівень відтворювальної здатності.

Необхідно створювати тваринам належні умови вирощування для нормального подальшого їх використання в господарських цілях. Адже за дослідженнями багатьох вітчизняних вчених висока відтворювальна здатність зберігається до 12-15 річного віку, і те, що така велика кількість плідників вибуває на ранньому етапі свого розвитку, негативно впливає на подальшу організацію їх оцінювання за якістю нащадків.

Себестоимость мяса снизится*

произведенный авторами анализ показал, что откорм помесных бычков эффективнее, поскольку усвояемость ими питательных веществ из рационов выше, чем у чистокровных

А. СЕВАСТЬЯНОВ, Н. КИРОВИЧ,
кандидаты с.-х. наук, доценты
В. БАЛАНЕНКО, студент
Одесский государственный
аграрный университет

Изучение и выявление методов повышения и усвоения питательных веществ корма молодняком крупного рогатого скота имеет большое научное и практическое значение при выращивании животных на мясо [2].

В целях изучения перевариваемости некоторых питательных веществ кормов и баланса азота у чистопородных и помесных бычков различного происхождения провели научно-производственный опыт на 12-месячных телятах, выращиваемых на обычном хозяйственном рационе.

Для этого в условиях ООО «Кордонское» Коминтерновского района Одесской области было сформировано три группы животных по 5 голов в каждой со средней живой массой для своей группы. Первая контрольная группа состояла из чистопородных бычков красной степной породы, вторая – опытная – помесей: 1/2 красной степной, 1/4 абердин-ангусской, 1/8 шароле и 1/8 симментальской пород, третья – опытная – помесей: 1/2 красной степной, 13/64 абердин-ангусской, 5/32 шароле, 1/8 симментальской и 1/64 герефордской.

Изучение особенностей обмена веществ определяли переваримостью питательных веществ рациона и усвояемостью азота по общепринятым методикам [3, 4]. Опыт проводили в два этапа в течение 18 дней (подготовительный – 10, учетный – 8).

Исследованиями установлено, что за учетный период бычки потребляли разное количество корма (табл. 1).

Данные табл. 1 свидетельствуют о том, что животные 2 и 3 опытных групп потребляли сухих веществ на 2,42 и 1,07% больше, чем животные I контрольной группы. Такая же тенденция наблюдалась по количеству потребления протеина, жира, клетчатки и безазотистых экстрактивных веществ.

Более значительный интерес представляют данные, приведенные в табл. 2, которые отражают

количество питательных веществ, переваренных подопытными бычками.

Анализируя табл. 2 необходимо отметить, что переваримость питательных веществ подопытными животными была разная. Так, помесные животные 2-й и 3-й опытных групп переваривала сухого вещества соответственно на 6,78 и 14,35% больше, чем чистопородные животные контрольной группы. Переваримость других питательных веществ колебалась, но при этом она была большей у помесных бычков 2-й и 3-й опытных групп.

В зоотехнической практике для сравнения степени переваримости питательных веществ используют коэффициенты переваримости. Это главный критерий оценки этого показателя.

Табл. 3 содержит данные по этому показателю у чистопородных и помесных бычков различных генотипов.

Анализ полученных результатов свидетельствует о том, что переваримость питательных веществ корма была довольно высокой у животных всех групп. Тем не менее, наибольший коэффициент переваримости питательных веществ отмечался у бычков 2-й и 3-й опытных групп. У них переваримость клетчатки составила 65,7-70,0%, что на 7,16 и 14,26% больше, чем в 1-й контрольной группе. Способность помесей лучше переваривать клетчатку, как наиболее дешевый и доступный вид питательных веществ, является ценным качеством этих животных.

* Рецензент – докт. с.-х. наук А.И. Карунский

ПЛЕМРОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА
ПЛЕМРОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА
ПЛЕМРОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА

Таблица 1

Количество потребляемых питательных веществ в среднем на голову в сутки, г

Группы	Сухое вещество	Органическое вещество	Сырой протеин	Сырой жир	Сырая клетчатка	БЭР
1 контрольная	8344	7576,91	887,62	176,91	1746,27	3808,55
2 опытная	8546	7757,07	905,84	181,22	1800,83	3888,56
3 опытная	8434	7670,02	896,02	178,90	1771,57	3845,45

Таблица 2

Количество переваренных питательных веществ в среднем на голову в сутки, г

Группы	Сухое вещество	Органическое вещество	Сырой протеин	Сырой жир	Сырая клетчатка	БЭР
1 контрольная	5076,46	4884,45	484,05	112,24	1137,37	2835,66
2 опытная	5565,21	5309,26	544,50	123,03	1183,30	3021,96
3 опытная	5805,17	5498,89	578,38	132,25	1257,40	3060,70

Таблица 3

Коэффициент переваримости питательных веществ, %

Группы	Сухое вещество	Органическое вещество	Сырой протеин	Сырой жир	Сырая клетчатка	БЭР
1 контрольная	60,83±1,65	64,42±4,41	54,48±2,23	63,41±0,92	61,26±3,88	74,45±2,11
2 опытная	65,13±0,88	68,45±0,86	60,14±4,08	67,91±4,18	65,65±1,86	77,71±0,84
3 опытная	68,76±1,09	71,65±1,13	64,48±2,27	73,85±3,09	70,00±1,34	79,55±1,25

По количеству азота, отложившегося в теле животного, можно с известной степенью достоверности, судить о количестве усвоенного белка (табл.4).

Данные табл. 4 показывают, что помесные животные 2-й и 3-й опытных групп лучше усваивали азот корма, чем чистопородные животные 1 контрольной группы. Так, количество азота, отложившееся в теле животных 2-й и 3-й опытных групп было выше, чем у чистопородных аналогов материнской породы соответственно на 41,99 и 67,71%.

Более высокий коэффициент перевариваемости протеина и лучшее усвоение не только общего азота, но и переваренного, помесными животными позволяет сделать вывод о том, что помесные бычки обладают способностью лучше переваривать протеиновую часть рациона, полнее использовать не только валовый азот корма, но также лучше использовать переваренный азот. Последнее явление показывает, что в организме помесных животных синтетические процессы образования белка протекают более совершенно,

Среднесуточный обмен азота корма подопытными животными

Группы	Принято в корме, г	Выделено, г		Переварено, г	Отложилось азота		
		в кале	в моче		всего, г	в % от принятого	в % от переваренного
1 контрольная	141,90	64,74	41,38	77,15	35,77	15,15	46,22
2 опытная	144,81	57,79	36,22	84,02	50,79	35,11	58,06
3 опытная	141,91	50,79	32,28	92,44	59,99	41,80	64,73

чем у чистопородных бычков красной степной породы.

Наиболее высокое усвоение азота помесными бычками, видимо, является результатом проявления эффекта гетерозиса и связано с повышением потенциалом роста. Наряду с другими признаками при скрещивании помесные животные наследуют от бычков отцовской породы способность повышенного усвоения протеиновой части рациона.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гончаров И.В. Переваримость и использование питательных веществ рационов помесными и чистопородными бычками//

В кн.: Кормоприготовление и рациональное использование кормов на промышленных комплексах и фермах. – Алма-Ата, 1980. – С.82–86.

2. Зарилова Т.Б., Юсупова Ф.М. Переваримость и использование питательных веществ рациона помесным молодняком крупного рогатого скота // В сб. науч. трудов Пермского СХИ. – 1980. – Т.143. – С. 23–26.

3. Курилов Н.В., Севастьянова Н.А., Коршунов В.Н. и др. Изучение пищеварения у животных (методические указания). – Боровск. – 1979. – 140с.

4. Симон Е.И. Методика определения баланса азота у сельскохозяйственных животных. – М.: Сельхозгиз, 1956. – 16с.

Використання бугаїв за племінною цінністю

О. МАЛООКОВА

Інститут розведення і генетики тварин УААН

В умовах великомасштабної селекції худоби молочних порід значно зросло значення бугаїв-плідників в генетичному покращанні тварин.

Водночас результати досліджень багатьох авторів [1-4] засвідчують низьку інтенсивність використання бугаїв-лідерів та залучення у якості батьків плідників з низькою племінною цінністю, що зумовило поставити за мету наших досліджень вивчення інтенсивності та ефективності добору бугаїв різних ліній та споріднених груп чорно-рябої молочної худоби різних країн селекції для відтворення наступного покоління плідників.

В основі проведеного аналізу була оцінка плідників різних ліній та споріднених груп чорно-рябої породи естонської, литовської, латвійської, російської, німецької та місцевої (української) селекції та голштинської і голландської порід. Для цього використовували матеріали каталогів оцінених бугаїв допущених для відтворення маточного поголів'я, опубліковані у різні роки. Обчислення здійснювали методами тематичної статистики засобами програмного пакету „Statistica 6,0“ на ПК.

У процесі досліджень встановлено, що інтенсивність добору бугаїв значно коливається як за роками, так і за лініями. Дані каталогів 1984, 1985 і 1989 років вказують на використання від одного батька в лініях голландської породи 1-14,3 (у середньому 2,4) синів, а 1998, 2000, 2003 рр. – 1-2 (у середньому 1,1) сина.

Найінтенсивніша результативність плідників спостерігається в лініях Ольдамбстер Адема 22410 (14,3 сина, за каталогом 1989 року), та Донага 07229010 (12 синів, за каталогом 1985 року публікації). Порівняльний аналіз даних аналогів різних років показав найінтенсивніше використання бугаїв майже в усіх лініях за публікацією 1989 року. В лініях Аннас Адема 30587, Донага 07229010, Ніко 31652, Пантера 691, Хільтьес Адема 37910 спостерігається зменшення племінної цінності синів за даними каталогів 1984, 1985, 1989 років.

В лінії Ольдамбстер Адема 22410 племінна цінність синів значно більша, ніж племінна цінність їхніх батьків. Велика різниця між племінною цінністю батьків і синів за надоем дочок спостерігається в лініях Ніко 31652, Рудольф Яна 34558, Роттерда Пауля 36498.

За рівнем племінної цінності бугаї ліній голландської породи мають значну мінливість. За надоем дочок цей показник у батьків коливається від -27 до +476, а їхніх синів – від -101 до +357 кг; за виходом молочного жиру – в межах від -2,3 до +29, а їхніх синів – від -5,3 до +15 кг. У каталогах 1984, 1985 та 1989 років публікації наведено інформацію про племінну цінність усіх оцінених за потомством бугаїв (включно з погіршувачами та нейтральними), що частково пояснює істотно нижчу середню племінну цінність синів.

У голштинській породі спостерігається зменшення племінної цінності синів. Так, у синів бугаїв-голштинів за надоем дочок вона варіює в межах від -192 до +484, а у батьків – від -71 до +820. За виходом молочного жиру цей показник у синів коливається в межах від -15 до +260, а батьків – від -0,5 до +171. За даними каталогів 1984, 1985, 1989 років використовували 1-6,5 сина від одного батька (в середньому 2), а 1998, 2000, 2003 років – 1-2 (в середньому 1,6). Високу результативність виявлено у лінії Віс Айдіала 933122 (6,5 сина, за каталогом 1989 року), та Інка Супрім Ріфлексна 121004 (5,1 сина, за каталогом 1985 року) за

**Інтенсивність використання та племінна цінність бугаїв різних ліній української
чорно-рябої молочної породи**

Лінія	Рік публікації	Включено до каталогу, голів:			Середня племінна цінність, кг:			
		бугаїв	від батьків	у середньому від батька	за надоєм		за молочним жиром	
					бугаїв	їхніх батьків	бугаїв	їхніх батьків
Суддіна 5/1698624	1989	5	2	2,5	-96,6	+259	-3,8	+11
	1998	15	3	5	+295	+421	+12	+14,3
	2000	19	4	4,8	+446	+471	+17	-
	2003	19	4	13	+403	+320	+16	-
Монтфреча 91779	1989	3	1	3	-15,3	+206	+1,7	+5
	1998	7	4	1,8	+336	+286	+12	+8,8
	2000	4	3	1,3	+450	-133	+18	-
	2003	11	5	2,2	+282	-61	+16	-2,4
Астронавта 169698	1989	5	1	5	+109	+492	+4,4	+19
	2000	12	9	1,3	+312	+33	+14	-
	2003	13	7	1,9	+333	+158	+15	-
Ельбруса 897	1998	17	1	17	+226	+717	+13	+31
	2000	24	1	24	+333	-112	+13	-11
	2003	25	1	25	+336	-112	+14	-11

порівняно невисокої середньої племінної цінності батьків.

У каталогах 1998, 2000 і 2003 років найбільше плідників голштинської породи належить до ліній Елівейшна 1410007, Сілін Трайджун Рокіта 252803 та Ріфлексн Совріна 198998. Інтенсивність використання плідників у якості батьків наступного покоління бугаїв у нових лініях і споріднених групах голштинської породи становить 1-4,3 (в середньому 1,2) синів. Відносно високою інтенсивністю відрізняються лінії та споріднені групи Хеневе 1629391, Рейбрук Телста 288790, Валіанта 1650414, а найвищою – лінія Старбака 352790.

Результативність добору синів бугаїв в лініях естонської селекції, як показали дослідні порівняння, досить низька.

В лініях української чорно-рябої молочної породи за даними каталогу 1989 року використовували 2,5-5 синів від одного бать-

ка (у середньому 3,3), а племінна цінність синів була значно нижчою, ніж їхніх батьків.

За даними каталогів в 1998, 2000, 2003 років інтенсивність використання плідників у якості батьків бугаїв становила 1,3-25 (в середньому 1,5) синів, а племінна цінність останніх була дещо вищою.

Висока інтенсивність використання спостерігається серед батьків лінії Ельбруса 897. При цьому племінна цінність синів значно переважала таку у батьків.

У цілому виявлена нами тенденція до низької інтенсивності використання бугаїв-поліпшувачів у якості батьків наступного покоління плідників та зниження племінної цінності останніх у переважній більшості ліній усіх порід та країн селекції засвідчує невисоку ефективність практичної реалізації програм генетичного поліпшення порід чорно-рябої молочної худоби, що спричиняє зниження

ПЛЕМРОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА
ПЛЕМРОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА
ПЛЕМРОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА

Фібринозний увеїт розвивається постадійно

В. ДОРОЩУК, канд. вет. наук
Національний університет
біоресурсів та природокористування

Успішну боротьбу з хворобами очей у тварин значною мірою стримує недостатня вивченість особливостей їх виникнення, перебігу і діагностики, що значно ускладнює ефективне лікування. Однією з таких мало вивчених хвороб органу зору є фібринозний увеїт стрептококової етіології молодняку великої рогатої худоби.

У зв'язку із зазначеним **поставлено за мету роботи вивчити стадії перебігу фібринозного увеїту стрептококової етіології молодняку великої рогатої худоби, а також їх патогенетичні механізми.**

Досліди проведені на 65 телятах, хворих на фібринозний увеїт стрептококової етіології. Діагноз ставили на підставі офтальмологічних досліджень – огляд, пальпація органу зору, офтальмоскопія, використання пуркін'є-сансоновських зображень, а також кератоскопія. Мікробіологічно з диференціацією за Берджі встановлювали наявність в ексудаті бета-гемолітичного стрептококу групи А [4]. Проводили гематологічні дослідження [5]. У зв'язку з вимушеним забоем окремих тварин, виконували патологоанатомічне дослідження органу зору. Цифровий матеріал обробляли методом варіаційної статистики за програмою „Статистика” на персональному комп'ютері.

Результати досліджень показали, що хвороба проявляється помітним пригніченням тварин; дихання і пульс стають частішими, ніж у нормі. Відзначаються мляві і відносно рідкі скорочення рубця. На фоні змін загального клінічного стану хворих телят з'являються чіткі офтальмологічні симптоми, які можуть бути поділені на окремі стадії. Кожна з яких характеризується своєрідним перебігом з особливими патогенетичними механізмами.

Перша стадія – запальна гіперемія у відповідь на інфікування бета-гемолітичним стрептококом судинного тракту клінічно проявляється глибоко перикорнеальною ін'єкцією кровоносних судин *tactus uveus*.

темпів генетичного прогресу. Результати наших досліджень у більшості випадків збігаються з даними інших авторів і доповнюють їх виявленою міжгруповою різницею у лініях та за країнами селекції. У деяких лініях інтенсивність використання бугаїв і племінна цінність синів досить висока, що доцільно поширити на роботу з **усіма іншими перспективними лініями чорно-рябої молочної худоби** (див. табл.).

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельник Ю.Ф., Буркат В.П., Воленко І.С. та ін. Бугаї-плідники, допущені до використання для відтворення маточного поголів'я в 1998 році. – К., 1998. – 185 с.
2. Дубін А.М. Роль бугаїв-лідерів у генетичному поліпшенні популяцій // Розведення і генетика тварин. – 1995. – Вип. 27. – С. 33–36.
3. Басовський Н.З., Буркат В.П., Власов В.И., Коваленко В.П. Крупномасштабная селекція в животноводстві. – К.: Асоціація „Україна”, 1994. – 378с.
4. Рудик І.А., Ткаченко М.В. Шляхи підвищення ефективності селекції та використання батьків // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. – Біла Церква, 1998. – Вип. 4. – Част. 1. – С. 301–304.

Вона свідчить про посилене кровонаповнення в системі війкових артерій, переважно передніх. Водночас спостерігається сльозотеча і світлобоязнь. Даний симптоматичний комплекс виникає внаслідок подразнення судинного тракту продуктами життєдіяльності бета-гемолітичного стрептококу.

Друга стадія – масована фібринозна ексудація в камери ока. У ділянці зіниці виявляються нитки, пластівці, пухкі грудочки фібрину. Фіброзна ексудація – наслідок особливо вираженого посилення проникності капілярних стінок, в основному війкового тіла. Ця стадія перебігу хвороби започатковує особливі ускладнення запалення увеального тракту. При цьому відбувається злипання райдужки з передньою капсулою кришталика (задня синехія). Синехія порушує відтікання камерної вологи, що призводить до підвищення внутрішньоочного

тиску (глаукома). Очне яблуко пальпаторно втрачає еластичність і стає кам'янистим; купол рогівки виразно випинається назовні, помітно збільшується глибина передньої камери. При цьому посилюється проникність гемато-офтальмологічного бар'єру.

Третя стадія – внаслідок посилення проникності гемато-офтальмологічного бар'єру стає можливим безпосередній контакт лімфоцитів з кришталиком, до якого відсутня імунологічна толерантність (позабар'єрний орган). Це провокує аутоімунний конфлікт між кришталиком і сенсибілізованими лімфоцитами. Виникає так званий факогенний увеїт. У зв'язку з цим різко змінюється сам зміст патогенетичних механізмів хвороби. Клінічно проявляється виникнення в речовині кришталика крапок і плям темно-сірого кольору, які утворюються в результаті інфільтрації лімфоцитами і мононуклеарами. З часом кришталик мутніє, втрачає всяку прозорість і ригідність, його тканина поступово лізується. Разом з кришталиком зазнає розплавлення і склисте тіло. Сітківка дистрофічно змінюється і на окремих ділянках розкладається.

Четверта стадія – субатрофія ока. Завершення аутоімунного конфлікту з кришталиком, розсмоктування його і частини склистого тіла, атрофії сітківки припиняє запальну гіперемію оболонок очного яблука. Це призводить до значного зменшення очного яблука в об'ємі. Око западає в орбіту (енофтальм). Зір ураженого ока остаточно втрачається.

Відповідно до зміни клінічної картини хвороби змінюються показники білої крові (див. табл.).

Як видно з таблиці, у перебігу хвороби спостерігалися зміни вмісту лейкоцитів та їх субпопуляцій.

Лейкоцитограма крові молодняку великої рогатої худоби, хворого на фібринозний увеїт стрептококової етіології (г/л)

Стадії хвороби	Всього лейкоцитів	Гранулоцити	Лімфоцити	Моноцити
Клінічно здорові тварини	7,13±0,21	2,32±0,13	4,35±0,11	0,44±0,03
I – запальна гіперемія судинного тракту	9,42±0,25	3,74±0,17	5,11±0,15	0,58±0,04
II – фібринозна ексудація і синехії	12,83±0,37	5,39±0,21	6,49±0,25	0,96±0,03
III – глаукома, катаракта, розсмоктування кришталика і склистого тіла	13,08±0,53	2,63±0,11	9,34±0,39	1,2±0,11
IV – субатрофія очного яблука (енофтальм)	8,67±0,28	2,68±0,16	5,61±0,17	0,38±0,03

Спочатку захворювання та на I-III його стадіях кількість лейкоцитів зростала.

Проте на IV стадії хвороби їх рівень зріс лише порівняно з контролем, але був меншим, ніж на I-III етапах розвитку увеїту.

Таким чином, протягом перших трьох стадій відмічали посилення лейкоцитозу, після завершення аутоімунного конфлікту з розсмоктуванням кришталика інтенсивність лейкоцитозу значно зменшилася. Це засвідчує важливу роль лейкоцитів як основних чинників патогенезу ураження.

Кількість гранулоцитів у перебігу першої і другої стадії хвороби зростала. Це відображає захисну реакцію тваринного організму в зв'язку із стрептококовим інфікуванням. з настанням III стадії і переходом процесу в аутоімунне русло гранулоцитоз втрачає своє провідне патогенетичне значення, що супроводжується зменшенням вмісту гранулоцитів в крові.

Вміст лімфоцитів у процесі I, II і III стадії в крові збільшувався. Максимальне збільшення спостерігається у третій стадії хвороби. На четвертій стадії рівень лімфоцитів, у зв'язку із завершенням імунологічного конфлікту, виразно знизився. Це зумовлено завершенням специфічної лімфоцитарної функції, як у зв'язку з імунною відповіддю на стрептококове інфікування, так і внаслідок завершення аутоімунного конфлікту.

На першій, другій і третій стадії розвитку увеїту зростав також рівень моноцитів. Максимальне збільшення вмісту в крові моноцитів мало місце в перебігу III стадії. У перебігу IV стадії вміст моноцитів в крові значно зменшився навіть порівняно з клінічно здоровими тваринами. Це вказує на дуже важливу роль моноцитів в патогенезі даного ураження ока. Збільшення вмісту моноцитів протягом перших двох стадій пояснюється їх важливою роллю у протидії інфекції (макрофагальний фагоцитоз), а особливо значне підвищення даного показника в III стадії зумовлено, на наш погляд, участю моноцитів в аутоімунно-резорбтивних процесах. Це тим більше вірогідно, що у зв'язку із завершенням перебігу хвороби їх вміст в крові достовірно зменшився відносно показника, характерного для I стадії ураження.

Якщо зростання в крові вмісту гранулоцитів зумовлюється лише дією інфекційного чинника, а збільшення вмісту лімфоцитів пояснюється їх участю в протиінфекційному захисті, з одного боку, так і їх вирішальною роллю в процесі аутоімунізації і резорбції кришталика і склистого тіла, то роль моноцитів, згідно із сучасними уявленнями [6, 7] надзвичайно багатогранна. Моноцити відносяться до системи мононуклеарних фагоцитів (СМФ), які у вогнищі антигенного подразнення виконують центральну регуляторну роль в унікальній ланці міжклітинних взаємодій, одночасно обмежуючи надмірне поширення пошкоджуючої дії запалення.

Отже, як встановлено дослідженнями, у пере-

бігу фібринозного увеїту стрептококової етіології молодняка великої рогатої худоби виділяємо чотири стадії: 1) запальна гіперемія судинної оболонки, 2) фібринозної ексудації і синахії, 3) глаукоми і катаракти, розсмоктування кришталика і склистого тіла, 4) субатрофія ока і енофтальм.

Перебіг стадійності хвороби зумовлений її патогенетичними механізмами, в здійсненні яких важливу роль відіграє лейкоцитарна система: протягом перших двох стадій гранулоцити, лімфоцити і моноцити активно протидіють інвазії бетагемолітичного стрептококу; роль гранулоцитів на цьому вичерпується.

У III стадії хвороби основне патогенетичне значення перебирають на себе лімфоцити і моноцити (ефекторна ланка); моноцити додатково розглядаються як регулятори міжклітинних взаємодій всієї трикооперативної лейкоцитарної системи тваринного організму (регуляторна ланка).

На IV стадії хвороби у зв'язку з ліквідацією інфекційного збудника і аутоімунного чинника (кришталика) запальний процес припиняється, настає субатрофія ока.

При проведенні раціонального лікування фібринозного увеїту обов'язково належить враховувати стадійність ураження та його патогенетичні механізми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авроров В.Н., Лебедев А.А. *Ветеринарна офтальмологія.* – М.: Агропромиздат, 1985. – 270с.
2. Русинов А.Ф. *Диагностика, лечение и профилактика болезней глаз животных при массовом их поражении в промышленных комплексах.* – арьков, 1988. – 87с.
3. Борисевич В.Б. *Ветеринарна ортопедія і офтальмологія.* – К.: Урожай, 1994. – 135с.
4. *Bergey's manual of determinative Bacteriology.* Ed. by R.E. Buchanan, N.F. Gibbons. – Baltimore, 1975. – 640р.
5. Левченко В.І., Судаков М.О., Мельник Й.Л. та ін. *Клінічна діагностика хвороб тварин / За ред. В.І. Левченка.* – К.: Урожай, 1995. – 368с.
6. Пауков В.С., Даабуль С.А., Беляева Н.Ю. *Роль макрофагов в патогенезі обмеженого запалення // Архив патології.* – 2005. – Т. 67, №4. – С. 3–10.
7. Пальцев М.А., Иванов А.А., Северин С.Е. *Межклеточные взаимодействия.* – М.: Медицина, 2003. – 478с.

Озимий ячмінь перспективних сортів

К. ЖЕНЧЕНКО, О. ЖУК,
старші наукові співробітники
Кримський інститут АПВ УААН

Мічна кормова база – безпосередня передумова збільшення виробництва тваринницької продукції [1].

Одна з найпоширеніших культур, яку з успіхом використовують як кормову, зерно ячменю. Його білок містить увесь набір незамінних амінокислот, включаючи лізин, метіонін та триптофан, які відіграють важливу роль у годівлі тварин. В Україні вирощують ячмінь ярий, озимий та дворучки (альтернативні) [4].

Кримський регіон характеризується досить сприятливими умовами для одержання високих врожаїв при високій якості зерна всіх форм ячменю, а особливо озимого, врожайність якого навіть по гірших попередниках дещо більша, ніж озимої пшениці [5].

За нашим аналізом, загибель озимого ячменю від низьких температур протягом останніх років спостерігалась рідко. Причиною незадовільного стану його на окремих полях бувають відлиги, перепади температур взимку та ранньої весни, інші кліматичні ускладнення, серед яких мають місце весняні заморозки, які почастішали останнім часом [3].

У комплексі заходів щодо збільшення виробництва кормів великого значення набуває підбір та введення у виробництво нових і перспективних сортів. Сучасний ринок багатий вибором сортів вітчизняної та зарубіжної селекції. Серед цього розмаїття необхідно вибрати такі, які були б адаптовані до мінливих умов вирощування та забезпечували високі врожаї належної якості.

З цією метою досліджували врожайність та придатність окремих районованих та нових сортів для вирощування в засушливих умовах Степу на базі Кримського інституту АПВ протягом 2005-2008рр. Проводили тимчасові досліді: вирощували сорти озимого ячменю по паровому (чорний пар) та непаровому (кукурудза МВС) попередниках.

Ґрунти, на яких вирощували досліджувану культуру – чорнозем південний малогумусний середньопотужний з вмістом гумусу в орному шарі 2,4%. Потужність гумусоакуючого горизонту

40 см, гумусового профілю до – 70 см. Механічний склад легкоглинистий крупнопилувато-мулуватий. Щільність складання в орному шарі 1,14-1,28, в підорному 1,33-1,48 г/см. Шпаруватість верхніх горизонтів становить – 50,2%, за агрономічною оцінкою – це задовільний показник.

Клімат регіону степовий напівсухий, помірно холодний, з різкими переходами від низьких температур до високих і навпаки, як протягом доби, так і протягом року. Літо спекотне, посушливе. Осінь, здебільшого, тепла з недостатньою кількістю опадів. Зима з частими відлигами, які супроводжуються відновленням вегетації озимих. Весна рання, прохолодна, частіше суха. Річна кількість опадів за середньо багаторічними даними 426 мм.

У досліді висівали 20 типowo озимих сортів та сортів – дворучок. Сорти-дворучки мають підвищену адаптованість до умов вирощування в південному регіоні України. Їх можна висівати з осені та весною – в лютневі «вікна» і при сприятливих умовах посіву, незалежно від строку, мати однаково високий врожай.

В результаті проведених досліджень встановлено, що один з головних чинників, який лімітує рівень врожайності озимих зернових в зоні Степового Криму - волога. Поставленим завданням було виявити найбільш посухостійкі сорти, адаптовані до екстремальних умов вирощування. Наявність вологи в ґрунті в першу чергу залежить від кількості опадів, що випали за вегетацію. Значення має не лише загальна сума опадів, а й їх кількість у найкритичніші періоди росту і розвитку озимого ячменю (вихід в трубку – колосіння).

Найнесприятливішим за загальною кількістю опадів був 2004-2005 вегетаційний рік, випало всього 180 мм, при середньому показнику – 297 мм. До того ж у найбільш критичні фази розвитку озимого ячменю (кущіння – вихід в трубку – налив зерна) господарски-корисних опадів не було, при середньому показнику – 101мм. Врожай ячменю в цьому році одержали за рахунок опадів осінньо-зимового періоду. В подальші роки кількість опадів за вегетацію була значно більшою (334-401 мм), ніж в середньому, та найкращий врожай маємо в 2008 р, коли за весну випала найбільша кількість опадів – 141 мм, що становить 140% норми.

Характеристика сортів озимого ячменю за окремими показниками

Сорт	Занесений до Реєстру сортів України	Тип	Період вегетації	Оцінка в балах			Стійкість до хвороб		
				зимостій-кість	посухостій-кість	стійкість до виля-гання	сажка	гельмінтос-поріоз	інші
Буран	1993	Озимий	Середньостиглий	7	8	8	Висока	Середня	Середня
Онега	1999	– ” –	– ” –	7	8	7	Середня	– ” –	– ” –
Восход	2002	– ” –	– ” –	8	7	9	Середня	Висока	Висока
Огоньковский	2003	– ” –	Ранньостиглий	8	6-7	8	Середня	– ” –	– ” –
Добриня 3	2005	– ” –	Середньостиглий	7	8	7	Висока	– ” –	– ” –
Зимовий	2005	– ” –	– ” –	6-7	6-7	5-6	Середня	Середня	Середня
Достойний	2006	Дворучка	Скоростиглий	7	8	8	Висока	– ” –	– ” –
Трудівник	2006	Озимий	Ранньостиглий	7	7	9	Середня	– ” –	– ” –
Абориген	2007	Дворучка	Середньостиглий	7	8	9	Висока	– ” –	– ” –

Адаптивна технологія досягнення оптимальних та стабільно високих врожаїв озимого ячменю включає, насамперед, відбір та вирощування сортів, найбільш пристосованих до умов конкретної ґрунтово-кліматичної зони. З великої кількості сортів які проходили перевірку на адаптацію в нашій зоні ми вибрали дев'ять кращих. Це сорти Одеського селекційно-генетичного інституту, Кримського інституту АПВ та сорт Добриня З наших сусідів – Краснодарського НДІСГ. Серед них типові озимі сорти та два сорти – дворучки. Їх коротка та стисла характеристика наведена в табл.

Як бачимо з таблиці, всі запропоновані сорти достатньо зимо- та посухостійкі, витривалі до вилягання та осипання, а також до хвороб, але відрізняються за тривалістю періоду вегетації і мають різний „стаж” знаходження в Державному реєстрі сортів рослин України.

Заслуговують на увагу всі сорти, наведені в таблиці. Найбільш скороспілі з них Огоньковський Достойний, Трудівник. У посушливі роки вони встигають швидко сформувати врожай, уникнувши запалу. Серед середньо стиглих кращі Зимовий та Добриня З. Менше за інші сорти пошкоджуються весняними заморозками Восход, Буран, Онега.

Врожайність сортів передусім залежала від кількості опадів за вегетацію та в критичні періоди росту і розвитку. Не менший вплив на врожайність мають попередники. У наших дослідах ми висівали ячмені по чистому пару та по кукурудзі, яку збирали при молочновосковій стиглості. 2005 року врожайність залежно від сорту по чорному пару 33,8-39,3, по кукурудзі 31,4-35,3 ц/га; в найсприятливішому 2008 р. – 51,5-63,2 ц/га і 47,8-53,5, відповідно по попередниках.

Запропоновані нами сорти озимого ячменю мають підвищену зимостійкість, посухостійкість,

імунітет до хвороб. Вони належать до двох груп – типово озимі або ж дворучки, різняться за тривалістю періоду вегетації і за показниками адаптивності, при дотриманні елементарної агротехніки високопродуктивні та мають добру якість зерна. Кожний сільгоспвиробник із наведеного нами списку може підібрати два – три сорти з різним строком дозрівання, можна й різного типу. Це якраз така кількість сортів, яка й має бути в кожному господарстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Войналович С.А.** *Животноводство. Научное обоснование основных направлений развития агропромышленного комплекса Крыма в условиях рыночного производства* / Под ред. Е.В. Николаева. – Симферополь: Таврия, 2004. – С. 96–107.
2. **Дорошенко В.А., Панченко В.Ф., Влосенко С.У.** *Погодні умови вегетаційного періоду і врожайність ячменю* // *Агроном.* – 2006. – 104. – С. 115–118.
3. **Дрижирук В.В.** *Глобальное потепление климата и мировое сельское хозяйство* // *Агровісник. Україна.* – 2008. – № 10. – С.37–40.
4. **Лінчевський А.А.** *Селекція ячменю в Україні* // *Вісник аграрної науки.* – 2000. – № 12. – С. 39–41.
5. **Николаев Е.В., Изотов А.М.** *Ячмень в Крыму* / Под. ред. Е.В. Николаева. – Симферополь: Ч.П. Фактор, 2007. – 182с.
6. **Райнер Л., Штейнберг И., Деека У. и др.** *Озимый ячмень* / Пер. с нем. В.И. Пономарева. – М.: Колос, 1980. – 214с.
7. **Кононюк В.А., Борисонік З.Б., Мусатов А.Г.** *та ін. Ячмінь.* – К.: Урожай. – 1986. – 143с.

Раціональний випас і м'ясна продуктивність ангуських бугайців

О. ЖУКОРСЬКИЙ, канд. біол. наук
Українська академія аграрних наук

Правильно організований випас худоби дає змогу одержувати високоякісну яловичину при незначних матеріальних витратах, зміцнює здоров'я тварин, сприяє кращому росту і розвитку, а завершальна відгодівля при стійловому утриманні забезпечує швидке підвищення вгодованості, і, відповідно, одержання більших обсягів якісного м'яса.

Створення культурних пасовищ для м'ясного скотарства шляхом залуження деградованої, малопродуктивної ріллі допомагає розв'язати відразу дві проблеми – екологічну і продовольчу [3], а також у 8-10 разів підвищити урожайність трав, в 3-4 рази збільшити навантаження худоби на 1 га [4].

Вибір системи утримання м'ясної худоби в літній період значною мірою впливає на її продуктивність, забійні показники та, в результаті, на економічну ефективність галузі. З цією метою нами проведені відповідні дослідження.

У практиці м'ясного скотарства накопичений багатий досвід з організації випасу (нагулу) худоби. За 120-150 днів пасовищного періоду можна збільшити масу дорослої худоби на 50-60 %, молодняку на 85-90%. Середньодобовий приріст живої маси худоби в період випасу досягає 0,8-1 кг без застосування додаткової підгодівлі [5].

Випас тварин на пасовищах дає змогу одержувати найбільш повноцінне за поживністю м'ясо. У цей період в організмі тварини відкладається велика кількість високоцінного білка, а в його кінці [6] йде інтенсивне відкладення між'язового, внутрішньом'язового, а також внутрішнього і підшкірного жиру [7]. Тому яловичина, одержана в результаті такого способу відгодівлі відрізняється мрамуровістю, соковитістю прекрасними смаковими якостями і специфічним приємним ароматом, властивим лише м'ясній худобі, відгодованій шляхом випасу [8].

Порівняння стійлового і пасовищного утримання [9] показало перевагу останнього, оскільки завдяки пасовищному утриманню можна отримувати великі прирости живої маси з меншими

витратами порівняно із стійловим.

При постановці на випас молодняку у віці 15-18 міс. і старше на доброму травостої за 100-120 днів жива маса тварин значно збільшується, вони досягають кращої вгодованості в результаті чого отримують повном'ясні туші із задовільним вмістом жиру в м'ясі.

Проведеними дослідженнями на ангуських бугайцях в умовах пасовищного і стійлового утримання було вивчено вплив цих систем на формування м'ясної продуктивності в період відгодівлі. Одну групу тварин (I) випасали на природному пасовищі та підгодовували солом'ю з концентратами, іншу (II) утримували у відкритих загонах, де їм згодовували, двічі на день скошену зелену масу пасовища, солом'ю та концентрати. Пасовищний (дослідний) період відгодівлі тривав 173 дні по закінченні якого тварин у 18-ти місячному віці забили.

В кінці відгодівлі жива маса тварин становила: I групи – 470, II – 490 кг. За цей період одержано приросту живої маси у I групі – 146, у II – 163 кг; середньодобовий приріст живої маси за цей же період становив 843г та 939г ($P < 0,001$) відповідно. Внаслідок чого і абсолютні величини забійних

Якісні показники найдовшого м'яза спини

Показник	Природне пасовище		Посіви однорічних культур		
	I	II	I	II	II
Волога, %	71,22	72,6	73,59	74,37	75,28
Суха речовина, %	28,78	27,4	26,41	25,46	24,72
Жир, %	2,13	1,95	1,83	1,97	1,92
Протеїн, %	23,9	21,5*	23,55	22,68	21,89
Білковий якісний індекс	6,0	5,3*	5,7	5,6	5,5
pH	5,5	5,7	5,5	5,6	5,7
Вологомісткість, %	57,5	58,1	57,8	58,0	58,3

показників були вищими у тварин II групи. У них була більшою маса парної туші на 7,84 кг та маса жиру-сирцю на 1 кг, що зумовило і вищу забійну масу на 8,9 кг ($P < 0,05$). Проте, забійний вихід був кращий у бугайців I групи ($P > 0,05$).

Абсолютні показники маси м'якоті напівтуш були більшими у бугайців II групи на 2%, порівняно з бугайцями I. Крім того, у бугайців I групи маса кісткової тканини була меншою, ніж у бугайців II. Із зменшенням маси кісток у тілі тварин збільшується вихід м'яса, а співвідношення окремих частин туш стає кращим. Про це свідчить вихід м'якушу на 1 кг кісток, вищим він був у I групі.

Оцінка впливу того чи іншого фактора на процеси формування м'ясної продуктивності залежить від хімічного і біохімічного складу м'язової тканини тварин, позначається на зовнішньому вигляді, смаку і запаху м'яса, а також можливості тривалого його зберігання. У зв'язку з цим при оцінці якісних показників м'яса велике значення визначенню хімічних, фізичних і біохімічних показників найдовшого м'яза спини (табл. 1). М'ясо бугайців обох груп характеризувалось високими показниками хімічного складу та біологічної цінності. У тканині найдовшого м'яза спини піддослідних тварин не спостерігалось значної різниці за вмістом сухої речовини та жиру, але за кількістю протеїну встановлено достовірну різницю ($P < 0,05$) на користь бугайців, яких утримували на пасовищі.

При оцінці сортності яловичини встановлено, що вихід м'яса вищого і першого сорту був кращим у бугайців I групи 19,8 і 42,6%, проти 16,9 і 37,9% у аналогів II групи, а вихід м'яса другого сорту був вищим у тварин II групи.

Яловичина цінується як продукт білкового хар-

чування. Для оцінки його білкової цінності порівнюють співвідношення повноцінних і неповноцінних білків. Дані біологічної цінності м'язової тканини та її фізичні показники також вказують на те, що найдовший м'яз бугайців I групи має високу харчову цінність, оскільки білковий якісний індекс у них вищий.

Важливою характеристикою якості м'яса вважають концентрацію в ньому водневих іонів (pH), значення якого було високе в обох групах, що властиво для якісного продукту харчування.

Соковитість м'яса пов'язана з вологомісткістю м'яса і наявністю в ньому внутрішньом'язового жиру. У наших дослідженнях даний показник був достатньо високим і становив 57,9-58,4%

Аналізуючи економічні показники проведеного досліді слід зазначити, що показник собівартості приросту у II групі був вищим на 30%.

Малий відсоток багаторічних культурних пасовищ в сучасному кормовиробництві стримує розвиток м'ясного скотарства, а скошування, подрібнення зеленої маси, перевезення її і не завжди своєчасне попадання в годівницю не забезпечує якісної годівлі, затратне порівняно з випасанням.

При обмеженій площі природних пасовищ або в місяці, коли знижується їх врожайність, потрібно передбачити посів кормових культур — зелений пасовищний конвеєр, випасати там тварин або вести підгодівлю худоби зеленою масою [10]. Такий спосіб утримання й годівлі худоби в літній період використовують у практиці, проте ефективність його залежить від багатьох чинників. Однак, в умовах обмеження використання землі під виробництво кормових культур і пасовища, а також при веденні органічного тваринництва випасання

на посівах однорічних кормових культур набуває популярності у виробників яловичини.

Нами були проведені дослідження з оцінки ефективності утримання молодняка ВРХ при різних режимах випасання його на однорічних кормових мішанках, а також їх згодовування при стійловому утриманні.

У досліді на помісних другого покоління (ангуська х українська чорно-ряба) бугайцях протягом 125 днів пасовищного періоду I групи бугайців випасали на посівах однорічних мішанок двічі на день з 6 до 11 години та з 16 до 20 години з підгодівлею після ранкового випасання концентратами, а після вечірнього соломою; II групу бугайців аналогів випасали протягом дня з 8 до 18 години з підгодівлею концентратами і соломою після випасання; III групу тварин утримували у відкритих загонах, де їм згодовували підвізну зелену масу однорічних мішанок в кількості згідно з розробленим раціоном двічі на день о 8 і 16 годинах, концентрати і солому згодовували в режимі I групи.

Середньодобові прирости за період досліді по групах були, г: I – 897; II – 760 ($P < 0,01$); III – 733 ($P < 0,01$). На кінець досліді, у 18-місячному віці бугайці мали живу масу 479, 465 і 462 кг відповідно по групах.

Результати контрольної забою показали, що бугайці всіх груп при даному способі вирощування мали добрі забійні показники.

За передзабійною живою масою бугайці I групи перевершували однолітків II групи на 15,3 кг (3,4%) і бичків III групи на 18,7 кг (4,2%, $P < 0,01$), внаслідок чого були одержані від бугайців I групи більш важкі туші. Маса парної туші у них була вищою на 10 кг ніж у II групі та на 12,3 кг, ніж у бугайців III групи.

При визначенні м'ясної продуктивності тварин велике значення має характер відкладення внутрішнього жиру, вихід якого був більшим у бугайців III групи. Вони перевершували за цим показником бугайців I групи на 1,63 і II групи на 0,5 кг відмінності не достовірні. Це вказує на те, що при застосуванні даного режиму випасання знижується інтенсивність жировідкладення.

Таким чином, аналіз результатів контрольної забою піддослідних бугайців дає підстави визначити за основними показниками забою перевагу бугайців I групи. Їхні півтуші характеризувалися кращим морфологічним складом і вищими показниками біологічної цінності найдовшого м'яза спини (див. табл.). У бугайців II групи ці показники були дещо нижчі, проте вищі, ніж у III групі.

Одержані дані за співвідношенням і вмістом основних поживних речовин, біологічною цінністю м'яса, його кулінарними і технологічними властивостями показують, що м'ясо бугайців, яких утримували в заключний період відгодівлі на пасовищі, характеризується оптимальним хімічним складом, а також високою повноцінністю білків.

Розрахунки економічної ефективності утримання й годівлі на завершальному етапі вирощування ангуських бугайців з використанням посівів однорічних кормових культур під пасовища засвідчили, що при різних режимах використання цих мішанок є можливість здешевити тваринницьку продукцію за рахунок їх безпосереднього випасання в полі. Це дає змогу зменшити витрати коштів на центнер приросту живої маси на 24,1% порівняно зі скошуванням, подрібненням, перевезенням і роздачею зеленого корму тваринам у стійлах, а витрати кормових одиниць на один центнер приросту при випасанні однорічних трав знижуються на 9,1%.

Отже, порівняльними дослідженнями встановлено, що для інтенсивного розвитку м'ясного скотарства технологія годівлі і утримання худоби повинна ґрунтуватись на максимальному використанні дешевих пасовищних кормів, які забезпечують одержання високоякісної яловичини.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Fleischner T.I.** *Ecological costs of livestock grazing in western North America // Conservation Biology.*– 1994.– № 8.– P.629–644.
2. **Кусакин И.** *Альтернативы мясному скотоводству нет // Животноводство России.*– 2004.– №10.– С. 16–18.
3. **Калашников В., Левахин В.** *Некоторые проблемы развития мясного скотоводства и пути их решения. // Молочное и мясное скотоводство.*– 2006.– № 1.– С.2–4.
4. *Програма селекції великої рогатої худоби абердин-ангус на 2003-2012 роки / За ред. І.В. Гузєва.*– Київ: «ППНВ», 2005.– 344с.
5. **Арзуманян Е.А.** *Животноводство / 3-е изд. перераб. и доп.*– М.: ВО Агрпромиздат, 1985.– 237с.
6. **Leheska J.M., Thompson L.D., Howe J.C. et al.** *Effects of conventional and grass-feeding systems on the nutrient composition of beef // J. Anim. Sci.*– 2008.– 86.– P. 3575–3585.
7. **Noci F., Monahan F.J., French P., Moloney A.P.** *The fatty acid composition of muscle fat and subcutaneous adipose tissue of pasture-fed beef heifers: Influence of duration of grazing // J. Anim. Sci.*– 2005.– 83.– P. 1167–1178.
8. **Руденко Н.П., Багрий Б.А.** *Мясное скотоводство России.*– М.: РосСельхозИздат, 1981.– С.161–163.
9. **Андреев А.В., Тебердиев Д.М.** *Летнее содержание и кормление ремонтного молодняка крупного рогатого скота. Обзорная информация.*– М., 1989.– С. 5–52.
10. **Шуст П., Шишкіна К., Салойд М.** *Пасовищний конвеєр для м'ясної худоби // Тваринництво України.*– 2004.– № 3.– С. 24–26.

ЯКІСТЬ ПЛЕМІННИХ СВИНЕЙ

С. ВОЙТЕНКО, докт. с.-г. наук
Л. ВИШНЕВСЬКИЙ, канд. с.-г. наук
Інститут розведення і генетики тварин УААН

Галузь свинарства в Україні, яка на сучасному етапі представлена 11 породами свиней і має призначення забезпечувати населення м'ясом та м'ясопродуктами, з огляду на чисельність поголів'я не така вже й потужна, як ми звикли констатувати. За останніми даними Мінагрополітики України поголів'я свиней в усіх категоріях господарств становить 6844 тис. голів. Здавалося б, така кількість тварин здатна виробляти та забезпечувати попит на свинину до звичних нам 40-45% у м'ясному балансі країни. Оскільки ж більше половини поголів'я, а точніше – 3910,5 тис. голів, або 57,14% знаходиться в індивідуальному секторі і лише 2933,5 тис. голів (42,86%) – у сільськогосподарських підприємствах з власного досвіду роботи і практики можна стверджувати, що те поголів'я свиней у населення достеменно підрахунку не підлягає, а отже, його кількість – умовна і розраховувати на виробництво свинини та наповнення ринку з цієї категорії господарств не реально.

Серед областей України найпотужнішими виробниками свинини, з огляду на поголів'я тварин у сільськогосподарських підприємствах станом на 01.05.2009 року, можна вважати Дніпропетровську область -388 тис. гол., Донецьку - 325,7 тис. гол., Київську -286 тис. гол., Запорізьку -221,6 тис. гол. і Черкаську -201,4 тис. гол. Низький розвиток свинарства притаманний для західних регіонів країни. Так, у Закарпатській області налічується лише 25,1 тис. гол. у сільськогосподарських підприємствах, Житомирській – 43,9 тис. гол, Чернівецькій - 46,6 тис. гол. У цілому ж збільшення поголів'я свиней, порівняно з аналогічним періодом 2008 року, відбулося лише на 3,9 %.

Зрозуміло, що для відтворення поголів'я свиней у господарствах будь-якої власності та потужності використовують селекційний матеріал, який завозять з кращих племінних господарств як України, так і світу, причому останній варіант має більшу практичну цінність та актуальність.

Аналіз порід свиней свідчить, що провідна позиція належить великій білій породі – 71,81% від загальної кількості основного поголів'я кнурів і свиноматок в племінних господарствах і ландрас – 16,06%, інші породи не такі численні і

мають певний ареал розповсюдження (табл. 1).

Як і в останні роки, в критичному стані щодо відтворення знаходяться українська степова ряба порода - 0,09% і уельська -0,18%, причому якщо останню можна відродити, за необхідності, шляхом завезення представників даного генотипу з інших країн, то вітчизняну українську степову білу – хіба що схрещуванням з вихідними генотипами чи спорідненими породами. Але цей засіб мабуть нікому не потрібний, тому що крім розмов ніяких кроків в селекційній роботі не зроблено.

Позитивним в галузі є те, що хоча б одне племінне господарство по розведенню свиней великої білої породи – ТОВ «Фрідом Фарм Бекон» Херсонської області відверто підтвердило розведення свиней саме англійської селекції. Інші господарства все наявне поголів'я, незалежно від його походження, зараховують до великої білої породи. Хоча завезені свині з Англії, Данії, Франції, Польщі, Чехії, Угорщини Німеччини і т.д. дійсно відносяться до великої білої породи, або йоркшир, проте відселекціоновані вони за різними ознаками, мають своє походження, а отже і генотип, який не відповідає так званому «українському типу» у великій білій породі. Крім того, практика постійного завезення свиней чи сперми, особливо в західному регіоні України, одержання і розповсюдження тварин без певного спрямування щодо створення нового селекційного досягнення, призводить до втрати генотипу, що характеризує

Таблиця 1.

Розподіл порід свиней України за кількістю основного поголів'я*

Порода	К-сть племінних господарств	К-сть основних свиноматок, гол	К-сть основних кнурів, гол	% тварин	Позиція за к-стю тварин
Велика біла	292	41382	2241	71,81	1
Велика біла англійської селекції	1	145	10	0,26	10
Велика чорна	4	438	29	0,77	8
Дюрок	6	364	42	0,67	9
Ландрас	48	9370	389	16,06	2
Миргородська	5	483	65	0,91	7
Полтавська м'ясна	15	1509	125	2,69	4
Уельська	1	100	13	0,18	11
Українська м'ясна	23	1888	139	3,34	3
Українська степова біла	7	857	77	1,54	6
Українська степова ряба	1	41	14	0,09	12
Червона білопояса	13	930	88	1,68	5
Всього	416	57517	3232	100	

* Примітка : велику білу породу представлено ще й генотипом англійської селекції

приміром, велику білу породу чи ландрас.

Для правильного встановлення походження худоби у скотарстві, де хоча і використовують плідників зарубіжного походження, в родоводі тварини вказано частку кровності за тією чи іншою породою, а ступінь вираженості спадкових ознак, властивих для конкретної породи, визначають за породністю. Крім того, приміром, такі породи як лімузин, шароле, герефорд, абердин – ангус та інші, котрих досить інтенсивно використовують в породотворному процесі і при схрещуванні, відносяться до зарубіжних покращуючи порід, незалежно від часу їх використання в Україні. Від того, що хтось із господарників завіз сьогодні бугая м'ясної породи зарубіжного походження, завтра він автоматично не заноситься в племінну карточку тва-

Таблиця 2

**Племінна база галузі та продуктивність свиней великої білої породи,
ландрас і миргородської**

Показники	За всіма породами	Велика біла	Ландрас	Червона білопоясна	Українська степова біла	Миргородська
Жива маса кнурів, кг	189-421	189-366	240-421	266-322	283-342	242-281
Довжина тулуба кнурів, см	129-296	129-195	173-198	177-296	170-186	164-171
Жива маса свиноматок, кг	150-277	150-268	163-277	177-233	190-233	178-212
Довжина тулубу свиноматок, см	130-222	130-196	150-222	147-167	157-165	149-152
Вік досягнення ж.м. 100 кг (прижиттєво), дні - кнури	95-290	95-290	161-215	160-255	173-215	215-220
Товщина шпикю (прижиттєво) мм- кнури	10-42	12-42	10-30	22-29	27-29	29-30
Багатоплідність свиноматок, гол	7-16,1	7,5+16,1	7,0-13,8	8,9-11,2	10,2-11,2	10,0-10,9
Маса гнізда поросят при відлученні, кг (28-60дн.)	18-257	74-257	18-251	120-187	151-203	110-125
Середньодобовий приріст рем. молодняку, г	147-801	147-801	324-758	440-710	318-653	375-559
Реалізовано на 1 осн. свиноматку	0,5	0,4	0,6		0,4	0,4

рини, як вітчизняного походження з аналогічним підходом до потомства.

Здавалося б, що інтенсивне використання

високопродуктивних тварин зарубіжної селекції, відселекціонованих за відтворювальною здатністю, відгодівельними і м'ясними якість повинно

адекватно поліпшити наявний генофонд України. Що ж відбувається насправді?

За даними Державного племінного Реєстру на 01.01.2009 року галузь свинарства характеризується різними показниками (табл.2).

Для великої білої породи свиней характерним є розмах мінливості показників розвитку і продуктивності, що узгоджується з рівнем селекційно-племінної роботи та відповідним статусом господарства. З огляду на подані господарствами дані, жива маса кнурів у віці 24 міс. має межі 189-366 кг за вимог класу еліта – 290 кг. Найвищий показник живої маси кнурів у цей віковий період притаманний для тварин ДП «Націонал-Плюс» ПП «Націонал» Дніпропетровської області – 366 кг за довжини тулуба тварин -182 см. Хоча варто зазначити, що багато господарств в інших областях мають кнурів з живою масою 325-340 кг. А позакласні тварини знаходяться в СВК «Дружба» Одеської області – жива маса дорослих кнурів -189 кг.

Найкоротші кнури у віці 24 міс. розводяться в СТОВ «Маяк» Черкаської області, де 20 основних плідників мають довжину тулуба лише 129 см за живої маси 302 кг. Такі собі колобки!

Свиноматки, яких оцінюють за розвитком один раз за життя, а саме на 5-10 день після першого опоросу, мають живу масу на рівні 150-268 кг, при цьому наймасивніші зосереджені в ДП «Мирогощанський ДІ» Рівненської області (268 кг), а маловагові – у ДП ДГ Закарпатського ІАПВ -150 кг. Не зрозумілим є той факт, як у ДП Дніпропетровському кінному заводі № 65 свиноматки з живою масою 168 кг мають довжину тулуба 173 см.

Для оцінки тварин за власною продуктивністю слугують показники віку досягнення живої маси 100 кг та товщина шпигу (прижиттєво). Ознаки племінних кнурців великої білої породи аж надто полярні, що не підлягають під будь-який бонітувальний клас. Так, вік досягнення живої маси 100 кг у кнурців в ТОВ «Ряснянське» Сумської області становить 95 днів за середньодобових приростів під час вирощування лише 504 г. Якщо врахувати, що вік досягнення живої маси 100 кг ремонтним

молодняком обчислюється від народження до дати, коли тварини мають масу 100 кг, то можна встановити, що середньодобовий приріст тварин у даному господарстві за час вирощування - більше 1кг. За середньодобового приросту 222 г в ТОВ «Праця Стольне» Чернігівської області кнурці досягають живої маси 100 кг за 290 днів, що найбільше по породі.

Для переважної кількості племінних господарств багатоплідність свиноматок становить 10,0-10,5 голів, що теж не узгоджується з використанням відселекціонованих зарубіжних генотипів, для яких, згідно з рекламними проспектами, характерною є багатоплідність 14-16 голів на опорос. Найпродуктивніші за багатоплідністю свиноматки зосереджені в СПП «РВД-Агро» Черкаської області -16,1 голів. Деяко меншу багатоплідність-14,3 голови мають свиноматки ДП «Радивілівський комбінат хлібопродуктів» Рівненської області. У окремих стадах багатоплідність 12-12,3 голів – ПСП «Веселий хутір», ПЗ «Велика Бурімка» Черкаської області, ДП «ДГ Носівської СДС» Чернігівської області, ТОВ «Гранум» Луганської області тощо. Не так багато господарств мають багатоплідність свиноматок на рівні 11-11,5 голів. Навіть ті, що утримують провідні позиції по розведенню свиней зарубіжних генотипів – ВАТ «Племзавод» «Степной» на Запоріжжі має багатоплідність свиноматок на рівні 11 голів, а 3 племінні заводи ТОВ «Агропромислової компанії» тієї ж Запорізької області, у якої визнано європейські підходи до галузі, одержано лише 11,2-10,6 голів на опорос. Інше племінне господарство СП «Дністро-Гібрид» Одеської області, що довгий час було флагманом по реалізації свиней великої білої породи французької селекції, має лише 10,7 голів поросят на опорос. ТОВ «Фрідом Фарм Бекон», що утримує свиней великої білої породи англійської селекції –має, на жаль, теж не високу багатоплідність свиноматок – 10,8 голів. **То що ж змінилося від використання величезної кількості завізних тварин в галузі, окрім величезної кількості ліній і родин, частина з яких взагалі не має відношення до великої білої породи ?!**

У багатьох господарствах вік досягнення тва-

ринами живої маси 100 кг під час вирощування не узгоджується з середньодобовими приростами. Так, ПОПП «Еліта» Київської області при середньодобових приростах 402 г здатне виростити молодняк до живої маси 100 кг за 191 день, а у ДП „ДГ 9 Січня” Полтавської області, відповідно, кнурці живої маси 100 кг досягають за 210 днів за середньодобових приростів 313 г. І такі випадки непоодинокі.

Проте ті ж господарства із зарубіжними генотипами – ТОВ «Агропромислова компанія» Запорізької області вирощує молодняк до живої маси 100 кг за 171-188 днів при середньодобових приростах 731-720г, що відповідає уявленню про високопродуктивне поголів'я свиней в племінному заводі. СП «Дністро-Гібрид» Одеської області, відповідно, має показники під час вирощування ремонтного молодняку -653 г і 186 днів. Але подібних господарств не так багато, крім того, незважаючи на досить інтенсивний обмін селекційним молодняком з цих господарств, істотного покращення масиву породи не відчутно.

Оцінка ситуації в породі ландрас, що визнана найкращою світовою породою за відгодівельними і м'ясними якостями, вказує на ще більший діапазон порушень, що стосуються комплексної оцінки тварин за розвитком і продуктивністю. Вірогідно, подібний стан породи результат безсистемного завезення свиней та створення племінних господарств, з урахуванням належності останніх до генотипів м'ясного напрямку продуктивності, утримання яких дотується за рахунок коштів державного бюджету за Програмою селекції у тваринництві та птахівництві.

Крім того, якщо селекційно-племінна робота в провідних племінних господарствах по розведенню свиней великої білої породи проводиться під методичним керівництвом науковців Інституту свинарства ім. О.В.Квасницького УААН з координацією селекції іншими галузевими інститутами та дослідними станціями, то розведення породи ландрас, переважно, підпорядковується забаганці керівництва господарства і не підлягає контролю з боку наукової установи з тваринництва.

Розмах живої маси кнурів породи ландрас у віці

24 міс. в племінних господарствах – 240 - 421 кг, при цьому тварини, що мають показники нижче класу еліта знаходяться в ПАП «Агропродсервіс» Тернопільської області, а занадто «важкі» - у ТОВ «Фрідом Фарм Бекон» Херсонської області (421 кг).

До книги рекордів Гінесса можна занести свиноматок породи, яких утримують ТОВ «Ландрас Стецева» Івано-Франківської області. **Це ж коли вони вперше народжують поросят і яким чином проводяться виміри довжини тулуба, якщо остання становить 222 см?!** При тому, що основні кнури в цьому ж господарстві мають справжню довжину тулуба лише 184 см.

Багатоплідність свиноматок породи ландрас у цілому навіть вища, ніж великої білої породи. Для переважної більшості господарств вона становить 10,5-11,5 голів. Окремі господарства мають низьку багатоплідність свиноматок -7,0 голів (СТОВ «Припруття» Чернігівської області) за одночасного підтвердження високої продуктивності зарубіжних генотипів у спільному україно-британському господарстві ТОВ «Нива Переяславщини» Київської області -13,8 голів.

Для породи ландрас характерним є також неоднорідність показників, за якими проводиться оцінка тварин за власною продуктивністю. Так, вік досягнення кнурцями живої маси 100 кг у середньому по породі дорівнює 161-215 днів, а товщина шпигу-10-30 мм. При цьому ремонтний молодняк в господарствах вирощують за різної годівлі, що забезпечує одержання середньодобових приростів на рівні 324 -758г. Не зрозумілим залишається той факт, як, скажімо, ТОВ «УкрЛан» Запорізької області може виростити за 190 днів ремонтних кнурців до живої маси 100 кг за середньодобових приростів 397 г, або СТОВ «Євросвинка» Чернігівської області – за 194 дні при середньодобовому прирості ремонтного молодняку -324г.

Реальний попит на племінних тварин будь-якої породи визначається кількістю реалізованих свиней на одну основну свиноматку. Для великої білої породи це 0,4 голів, а для ландрас-0,6 голів.

Для визначення ефективності порід різного напрямку продуктивності, якщо диференціація

дійсно є за такого підходу до вітчизняного сви-нарства, проведено порівняння вітчизняних порід – червоної білопоясної, української степової білої і миргородської.

Аналіз оцінки тварин червоної білопоясної породи вказує на величезну мінливість показників розвитку і продуктивності тварин у племінних господарствах, що вірогідно можна пояснити часом створення породи і її неконсолідованістю. Це ж які повинні бути кнури, щоб у віці 24 міс., останнього періоду зважування і вимірювання тварин, мати довжину тулуба 296 см (СВК «Дружба народів» Одеської області)?

Основні свиноматки породи мають довжину тулуба на рівні 147-167 см, а живу масу 177 -233 кг. У переважній більшості господарств багатоплідність свиноматок невисока 8,9 - 10,2 голови на опорос. Найкращими за цим показником є стада СВК «Дружба народів» Одеської - 11,2 та АФ «Проскурів» Хмельницької області – 11 голів на опорос. Щодо оцінки кнурців за власною продуктивністю, то можна стверджувати, що тварини мають вік досягнення живої маси 100 кг у віці 160-255 днів при товщині шпику (прижиттєво) – 22-29 мм, тобто серед них немає тварин з низькою товщиною шпику, подібно до ландрас. Позитивним можна назвати факт найбільшої кількості реалізованих тварин на одну свиноматку -0,7 голів.

Класичні вітчизняні породи свиней, що поступаються м'ясним генотипам за деякими параметрами продуктивності, за даними ДПР у 2008 році мало в чому були гіршими.

Українську степову білу породу представляють кнури, які у віці 24 міс. мають живу масу 283-342 кг і довжину тулуба -170-186 см, що не гірше, ніж у вищезгаданих генотипів. Жива маса та довжина тулуба основних свиноматок цієї породи теж не поступається середнім показникам по великій білій породі, ландрас і червоній білопоясній. Стандартним і вирівняним для породи є показник товщини шпику тварин, визначений прижиттєво -27-29 мм, проте такі, а то й вищі показники зустрічаються і серед проаналізованих вище порід. Порода, що відносилася до материнського генотипу, має консолідовані стада за відтворювальною

здатністю, у результаті чого нижня межа багатоплідності свиноматок знаходиться на рівні 10,2 голови на опорос, що значно вище великої білої, ландрас і червоної білопоясної. Даний вітчизняний генотип поступається хіба що за середньодобовим приростом ремонтного молодняку – найвищий показник по господарствах породи 653 г проти 801 г у великої білої породи, 758 г – у ландрас і 710 - у червоної білопоясної. Реалізація молодняку серед племінних господарств української степової білої породи – 0,4 голови на одну основну свиноматку, що дещо нижче порід ландрас і червоної білопоясної.

Миргородську породу свиней за якісними показниками від інших генотипів відрізняють хіба що вища товщиною шпику у кнурців (прижиттєво) 29-30 мм та вік досягнення тваринами живої маси 100 кг під час вирощування ремонтного молодняку -215-220 днів, хоча показники не виходять за межі вимог класу еліта для тварин III групи. Стабільним для племінних господарств є багатоплідність свиноматок -10,0-10,9 голів на опорос.

Прицьомукращими господарствами в породі слід назвати ДП ДГ ім. Декабристів Полтавської області, ТОВ «Агрікор» Чернігівської та «Аміла» Волинської областей. Негативним для породи можна вважати низький рівень вирощування ремонтного молодняку - 375-559 г та кількість реалізованих тварин на одну основну свиноматку -0,4 голови. Інші породи свиней, яких утримують в племінних господарствах України, а саме: велика чорна, дюрорк, полтавська і українська м'ясні, уельська та українська степова біла мало в чому відрізняються від середніх показників наведених порід.

Отже, з огляду на дані, що надійшли до Державного племінного реєстру на 01.05.2009 року від суб'єктів племінної справи у свинарстві та проведеного нами аналізу кількісних і якісних показників продуктивності стад, **можна зробити висновок про відсутність чіткої диференціації порід за напрямком продуктивності, встановленому в Інструкції з бонітування свиней, відповідно до якої свині великої білої породи та української степової білої відносяться до універсального генотипу, ландрас та червоної**

білопоясної – до м'ясних, а миргородської – до м'ясо-сальних. Вірогідно, потрібно змінювати вимоги до комплексної оцінки свиней, не поділяючи їх за групами.

Крім того, при проведенні атестації та переатестації племінних господарств, яка повинна проводитися в 2009 році, потрібно більш жорстко підходити до показників виробничо-господарської діяльності господарств та якісних показників стада – не присвоювати певний статус господарству, котре утримує 1-2 кнурів і 25-35 свиноматок у великій білій породі та ще менше – серед м'ясних генотипів. Який рівень селекційно-племінної роботи можуть забезпечити такі стада та якої якості тварин представити для реалізації? У чинній нормативній документації чітко прописані вимоги щодо кількості тварин, необхідних для присвоєння статусу племінного заводу і племінного репродуктора у свинарстві, а також якісних і кількісних показників діяльності господарства. Крім того, кожному суб'єкту племінної справи у свинарстві, передусім потрібно пам'ятати, що основою їхньої діяльності є:

- участь у виконанні державних та галузевих програм селекції у тваринництві;
- удосконалення племінних і продуктивних якостей тварин шляхом проведення поглибленої селекційної роботи та використання для відтворення стада найкращих племінних (генетичних) ресурсів вітчизняного та зарубіжного походження;
- проведення робіт щодо створення й апробації нових, поліпшення існуючих високопродуктивних порід, заводських типів, ліній, родин і популяцій сільськогосподарських тварин з високим генетичним потенціалом;
- ідентифікація належним чином тварин, що є в господарстві;
- офіційний облік продуктивності, генетичної експертизи походження тварин і оцінки їх за власною продуктивністю та якістю потомків;
- автоматизований індивідуальний облік продуктивних і племінних якостей сільськогосподарських тварин;
- використання для відтворення маточного

поголів'я племінних (генетичних) ресурсів, що мають племінні свідоцтва (сертифікати) та допущені до використання державною племінною службою і органами ветеринарної медицини;

- належна годівля тварин, необхідна для реалізації їх генетичного потенціалу;
- забезпечення відповідного зоотехнічного та ветеринарного стану ведення племінного тваринництва, своєчасне виконання профілактичних і лікувальних заходів, охорона племінного поголів'я від інфекційних захворювань тощо.

Здебільшого господарства із статусом суб'єктів племінної справи у свинарстві, не мають уявлення про відповідальність, або ігнорують цей факт. Чітко усвідомлюють передусім лише право отримувати державну дотацію відповідно до діючої загальнодержавної програми селекції.

На розгляд до Верховної Ради України подано проект Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо племінної справи у тваринництві", де передбачено формування державної системи управління племінною справою у тваринництві відповідно до світових вимог, норм та правил. Дійсно, у нас відсутня дієва державна система управління племінною справою у тваринництві та контроль за дотриманням законодавства про племінну справу у тваринництві, а також не контролюється торгівля племінними ресурсами.

Новий законопроект дасть змогу створити чітку систему державного управління та контролю в племінному тваринництві, зменшить залежність вітчизняних виробників від імпортованих племінних (генетичних) ресурсів, сприятиме зменшенню кількості порушень та фальсифікацій на ринку племінних ресурсів, створить передумови для формування відповідних інформаційних баз даних, які допоможуть виробникам продукції тваринництва мати об'єктивну оцінку наявних в Україні племінних (генетичних) ресурсів та суб'єктів племінної справи у тваринництві.

Варто урахувати зміни, що повинні рано чи пізно відбутися в племінному свинарстві у відповідності до вимог ЄЕС і вже сьогодні переходити на інший рівень селекційно-племінної роботи в стадах.

Нормативні передумови вступу до СОТ

В умовах вступу до СОТ Україна взяла на себе зобов'язання щодо приведення вітчизняної системи технічного регулювання відповідно до європейської, яка визначається низкою законодавчих та правових актів, що регламентують систему надання підтримки суб'єктам аграрного ринку та захист прав споживачів. Крім того зобов'язання нашої держави конкретизовані в Угоді «Про партнерство і співробітництво з ЄС» та Плані дій «Україна-ЄС», а також у програмах врегулювання митних та інших бар'єрів за процедурою харчового ланцюга на аграрному та харчовому ринках. Зокрема, Угодою передбачається адаптація до кінця 2010 р. близько 170 регуляторних актів ЄС та понад 1100 стандартів Кодексу Аліментаріус (так званий комплекс правових вимог за Угодою про санітарні та фітосанітарні бар'єри) у вигляді нормативно-правової бази аграрно-харчової сфери.

Застосування цих вимог потребує створення за сучасними світовими вимогами єдиного інституційного комплексу, спрямованого на врегулювання аграрного ринку, захист життя та здоров'я людей, тварин, рослин, національної біобезпеки, розвиток систем збереження генофонду рослин і тварин, охорони довкілля та природних ресурсів, що запобігатиме недобросовісній практиці. Виконання такої роботи зумовлює необхідність залучення широкого кола науковців різногалузевих напрямів з метою усунення митних та інших перешкод, спричинених функціонуванням світових ринків і підтримки торгових ініціатив у сільськогосподарському секторі економіки на шляху підвищення конкурентоспроможності національних аграрних підприємств.

В Європейському Союзі розроблені і запроваджені ефективно діючі схеми усунення бар'єрів на шляху вільного переміщення товарів і продукції. Серед них чільне місце займають постанови та директиви ЄС, зокрема нового та глобального підходу, які обмежують адміністративне втручання в господарську діяльність виробників, таким чином створюючи їм сприятливі умови з виконання своїх зобов'язань перед споживачами стосовно забезпечення встановленого рівня захисту життя та

здоров'я людей, тварин, рослин, національної безпеки, охорони довкілля та природних ресурсів. Всі товаровиробники – учасники світового ринку, працюють за єдиними правилами. Без сертифіката якості та безпечності, видача якого супроводжується сукупністю регуляторних актів для кожного виду виробництва, реалізація продукції заборонена. За дорученням ООН ФАО координує і контролює процес руху продовольства в глобальному аспекті, – через сукупність стандартів та регуляторних вимог Кодексу Аліментаріус.

За таких умов визначення та проведення відповідної регуляторної політики в сільському господарстві і переробній промисловості України набувають особливої актуальності. Національні наукові структури та дорадчі служби мають взяти на себе сприяння виробникам в оволодінні методами моніторингу та моделювання ринкових процесів, підготовки щодо контролю виробничих процесів та продукції «в харчовому ланцюзі».

Наразі в країні лише розпочато адаптацію вимог СОТ у вигляді формування національної нормативно-правової бази. На поточний період необхідно спрямувати зусилля на налагодження плідної взаємодії між суб'єктами аграрного ринку в напрямі створення систем їх наукового та інформаційного забезпечення. Запровадження стандартів міжнародного рівня позитивно вплине як на оперативний захист та розвиток вітчизняних технологій, так і здатність національних виробників проходити міжнародну сертифікацію, одержувати, зокрема, європейські торгові номери та виходити рівноправними гравцями на світові ринки сільськогосподарської продукції.

Цією публікацією пропонується відкрити нову рубрику – «Технічне регулювання ринку тваринництва в умовах вступу до СОТ», початком до чого є наведений нижче перелік регламентуючих документів, пов'язаних з виходом суб'єктів господарської діяльності на ринок.

1. **“Програма інтеграції України до Європейського Союзу”**, схвалена Указом Президента від 14.09.2000 р. № 1072;

2. **ПЛАН ДІЙ УКРАЇНА-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ. ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА** (Документ 994_693, редакція від 12.02.2005).

3. Указ Президента України **«Про заходи щодо вдосконалення діяльності у сфері технічного регулювання та споживчої політики»** № 1105/2005 від 13 липня 2005 р.;

4. Закон України **“Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”** № 1629-IV 18 березня 2004 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 29, ст.367);

5. Закон України **“Про стандартизацію”** із змінами, внесеними згідно із Законом № 3164-IV від 01.12.2005, ВВР, 2006, N 12, ст.101;

6. Закон України **“Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності”** від 01.12.2005 р. № 3164-IV;

7. Закон України **“Про підтвердження відповідності”** від 17.05.2001 р. № 2406-III;

8. Закон України **“Про якість та безпечність харчових продуктів та продовольчої сировини”** від 06.09.2005 № 2809-IV;

9. Закон України **«Про Загальнодержавну програму селекції у тваринництві на період до 2010 року»** (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 23, ст.319);

10. Закон України **«Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України»** від 25.06.2005 № 7728;

11. Закон України **«Про метрологію та метрологічну діяльність»** від 11.02.1998 № 113/98-ВР;

12. Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII **«Про захист прав споживачів»**;

13. Угода про технічні бар'єри у торгівлі / СОТ, Міжнародний документ від 15.04.1994;

14. Розпорядження КМУ від 06.08.2008 № 1072-р **«Про затвердження заходів щодо виконання у 2007 році Плану дій Україна - ЄС»**;

15. Розпорядження КМУ від 26.04.2007 № 238-р **«Про затвердження заходів щодо виконання у 2007 році Плану дій Україна - ЄС»**;

16. Протокол про захист та гуманне ставлення до тварин 2 жовтня 1997 року (консолідована версія станом на 1 січня 2005 року) / Конституційні акти Європейського Союзу. Частина I / Упорядник Г.Друзенко, за заг. ред. Т.Качки. - К.: Видавництво " Юстініан", 2005 р. – 512 с. Постанова Кабінету міністрів України від 18 липня 2007 р. N 950 **«Про затвердження Регламенту Кабінету міністрів України»**;

17. Технічний регламент модулів оцінки відповідності та вимог щодо маркування національним знаком відповідності, які застосовуються в технічних регламентах з підтвердження відповідності, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 7 жовтня 2003 року № 1585;

18. Розпорядження КМУ від 15.03.06 № 151-р. **«Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2006 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»**;

19. Розпорядження КМУ від 27.12.2002 № 744-р **“Про заходи щодо реалізації пріоритетних положень Програми інтеграції України до Європейського Союзу в 2003 році”** (у редакції на 18.11.2004);

20. ДСТУ 1.13 - Державний стандарт України Національна система стандартизації Правила надавання повідомлень торговим партнерам України.

21. Андрієвський В.Є., Козловська М.В. Україна. СОТ. Реформування нормативно-правової бази України. – Ексклюзив-Агро. – 2008. - №1. – С. 6-9;

22. Андрієвський В.Є., Козловська М.В. Україна. СОТ. Співвідношення процесів гармонізації стандартів та технічного регулювання в практиці ФАО та ЄС. – Ексклюзив-Агро. – 2008. - №2. – С. 6-9. Інструмент Європейського сусідства і партнерства – нові можливості для України/Під редакцією Н. Андрусевич. – Львів. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2008. – 160 с.

23. Концепція наукового обґрунтування напрямків гармонізації нормативної бази в аграрному секторі України до системи взаємозв'язків з Європейськими регламентами та вимогами світових організацій (FAO, ICAR, Interbull, RASFF, HACCP, ISO). - Дніпропетровськ, 2006 р. - 167 с. Матеріали Міжнародної конференції Російського союзу

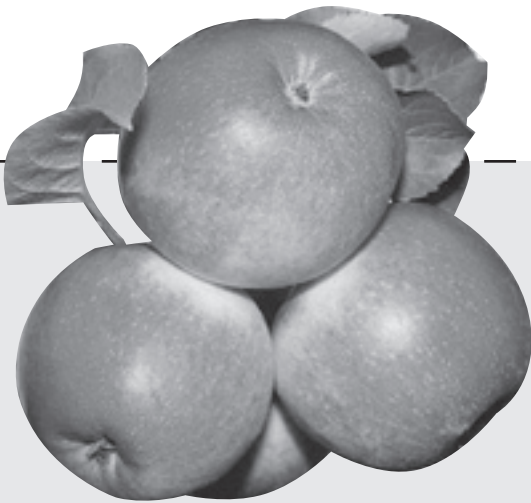
промисловців і підприємців «Європейський досвід стандартизації і технічного регулювання», жовтень 2007 р. – Підприємництво Росії. – 2008. – 156 с.

24. Матеріали Міжнародної конференції «Україна у СОТ: перспективи для аграрно-бізнесу»/»Eurobusiness Advisory» (Лондон), за сприяння Королівського сільськогосподарського товариства Англії та Української Аграрної Конфедерації, 27 – 28 листопада 2008 р.

25. Осташко Т. Україна і СОТ: аграрний сектор. Хто в грі, а хто поза грою, або перспективи України у формуванні нових правил гри в СОТ. – Національна сільськогосподарська палата України. – Вип. № 7-8. – С. 2-5.

26. Стратегічні напрямки розвитку агропромислового комплексу України/ за ред. П.Т.Саблука, В.Я.Месель-Веселяка. – К., Інститут аграрної економіки УААН, 2002. -

27. Шнипко О. С. «Вимоги СОТ до стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності»/ Виступ Голови Держспоживстандарту на Міжнародній конференції «Агробізнес України та СОТ: нові можливості та загрози», організованій Всеукраїнським громадським об'єднанням «Українська аграрна конфедерація» (1 лютого 2008 року) // <http://www.dssu.gov.ua/document/108325/tezi.doc>

Нам пишуть...

Забезпечення населення харчовими продуктами, а промисловості – сировиною важливе завдання галузі тваринництва. Для його виконання передусім необхідно збільшити обсяги виробництва продукції та поліпшити її якість з найменшими затратами.

Загальновідомо, що лише від здорової тварини можна отримати максимум високоякісних виробів, а, отже, прибуток. Істотно погіршує споживчі показники, наприклад, молока запалення тканини молочної залози – **мастит**.

Найкращим лікуванням цього захворювання є профілактика. На власному досвіді переконався, що за умови дотримання зоогігієнічних і санітарних правил доїння, утримання, годівлі та догляду за тваринами є **народний метод профілактики маститу - додання до**

В. ГУМЕННИЙ, канд. с.-г. наук, директор
Чернігівський Інститут агропромислового виробництва
М. КОЗЛОВСЬКА, експерт
Інститут розвитку аграрних ринків

кормів яблучного оцту. В результаті корови не хворіють не лише маститом, а й стійкі до інших недуг.

На мою думку, це найбільш екологічно безпечний, доступний, дешевий і корисний метод профілактики. Адже яблука надзвичайно корисні і мають оздоровчі властивості.

Вони наповнені багатим арсеналом хімічних речовин, що допомагають організму боротися із внутрішніми та зовнішніми хвороботворними чинниками. Найголовніші серед них вітаміни А, В, Р, РР, С, мінеральні речовини (солі калію, кальцію, заліза, фосфору та ін.), мікроелементи (мідь, цинк, марганець тощо). Вони нормалізують роботу органів травлення, регулюють кислотно-лужний стан, поліпшують обмін речовин, виводять продукти обміну. На жаль, період ефективного використання цих фруктів нетривалий, бо в процесі зберігання активність корисних речовин та їхня кількість зменшуються.

Втім, лікувальну силу яблук можна зберегти, якщо виготовити з них яблучний оцет, що нескладно.

Мета мого звернення до редакції – привернути увагу дбайливих господарів до застосування цього перевіреного методу профілактики маститу.

М.Підкаура,
Житомирська обл..

Вітаємо з ювілеєм!

**З урочистою датою -
70-річчям від дня народження
завітав нинішній рік до ветерана
тваринницької галузі
ЗАДИРКА Віктора Івановича !**

Дванадцятирічним підлітком починав своє трудове загартування В.Задирко на повоєнній Херсонщині, де всі дітлахи зазвичай змалку „спеціалізувалися” на випасанні ягнят. Тож закономірним був вибір майбутнього фаху, пов’язаного з тваринництвом. Здобував зоотехнічну освіту Віктор Задирко у Херсонському сільськогосподарському інституті.

А далі була робота як зоотехніком безпосередньо у радгоспах різних областей, так і на відповідальних управлінських посадах владних структур, захист кандидатської дисертації, нарешті, обрання народним депутатом СРСР.

Успішно долаючи випробування, що тра-

плялися на життєвому шляху, Задирко Віктор Іванович не схибив і виправдав виявлену до нього довіру як до спеціаліста-професіонала, так і свідомого громадянина.

*Зазнавши успіху – не запишався,
У труднощах - не занепадав,
Про землю як господар піклувався,
Для перемоги волю гартував!*

З нагоди славного ювілею друзі та рідні зичать Задирку Віктору Івановичу життєздатного довголіття, родинного затишку і душевної рівноваги!

Пушисто-хвостатые чреватости ...

смертельную опасность может таить укус собачки, котика, лисицы и ежа – ведь это не только травма, но и риск заболеть бешенством. Что это за болезнь и как избежать инфицирования, рассказал главный внештатный рабиолог, врач-хирург, к.м. н. Владимир Жуковский.

Недуг охотников

Бешенство провоцирует анаэробная палочка, которая попадает в организм вследствие уку-

сов животных. Нередко инфицируются охотники, которые снимают голыми руками шкуру убитой добычи. Вирус накапливается в ране, а потом распространяется по нервным волокнам, дости-

гает слюнных желез и нервных клеток головного мозга, поражает их и вызывает необратимые последствия.

Инкубационный период длится от нескольких дней до года - в зависимости от локализации укуса и иммунитета. Спасти человека от болезни можно только на протяжении первой недели после контакта с животными. Единственный выход - вакцинация против бешенства.

Носители бешенства

Каждый год в Украине количество «неблагополучных» мест увеличивается - больных бешенством животных можно встретить в каждом регионе страны. Чаще всего болезнь переносят красные лисицы, численность которых с последнее время возрастает. Бешенством также болеют барсуки, волки, летучие мыши, енотовидные собаки, белочки. В Закарпатье обнаружили даже бешеных коз. Недавно на Львовщине вводили вакцину женщине, которую укусил ежик! Но в большинстве случаев люди инфицируются от домашних любимцев - котов и собак. Пациенты рабиологических отделений страдают от нападения беспризорных животных. Хотя в прошлом году в Донецкой области от бешенства умер 8-летний мальчик, которого страшной болезнью «наградил» его собственный котик.

Охотники знают, что голову убитой добычи необходимо сдавать в ветеринарную лабораторию для исследований на наличие вируса бешенства.

У больных животных - галлюцинации

Бешеные лисицы часто приходят в село, заползают в собачьи будки, бросаются на котов и собак... Настроение инфицированных собак очень непостоянное - от агрессивного до ласкового. Они нервно бегают по улице или комнате, роют

землю, ловят воображаемые предметы в воздухе, к чему-то прислушиваются. Коты становятся очень возбудимыми, убегают из дома. Животные плохо едят, почти не пьют, поскольку из-за паралича центральной нервной системы им тяжело жевать и дышать. Через несколько дней начинаются галлюцинации: они бросаются на людей, кусая их. После агрессии наступает депрессия, а в скором времени паралич.

После укуса - в больницу

Каждый год врачи ветеринарной службы фиксируют около 127 тысяч случаев укусов собак и котов. Каждый, кто стал жертвой дикого или уличного животного, должен немедленно промыть рану хозяйственным мылом и смазать пятипроцентным раствором йода. Если животное домашнее, надо узнать у его хозяина о состоянии здоровья четвероногого любимца. Следует немедленно обратиться в ближайшее лечебно-профилактическое заведение.

Жертвы животных боятся воды

Родственники больного человека могут инфицироваться через слюну. За последние десять лет в Украине зафиксирован 31 смертельный случай. В прошлом году умерло двое людей, в позапрошлом - семеро. Большинство из них не обращались за медпомощью, поэтому диагностировали недуг слишком поздно.

В начале болезни человек наблюдает покраснение, зуд и подергивание в участке раны. Настроение подавленное, повышается температура тела. Когда болезнь достигает апогея, человеку становится трудно дышать, он панически боится света, любого шума, а особенно - воды (второе название страшного недуга - гидрофобия). За одни-полтора суток до смерти наступает последняя стадия - паралич мышц лица, шеи, языка, конечностей и туловища.

Во избежание беды, необходимо воздержаться от контакта с незнакомыми, а тем более - дикими животными. Взять домой уличную собачку или котика - поступок благородный, однако следует быть с осторожным, ведь эта живая игрушка может стоить вам жизни.

Лариса ПОПРОЦКАЯ

(По материалам интернетсети)

У номері

НТП: проблеми, пошуки, здобутки

ПАРХОМЕЦЬ М. Ефективність розвитку продуктивного конярства	2
Білецький П. Займатися вівчарством бажаючих не стає	8
ДАВИДЕНКО В. Чому занепадає козівництво	9

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА

ГАНЗЕНКО В. Зберігання протеїновмісних кормів	11
---	----

ПЛЕМРОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА

КАМЕНСЬКА І., СІВАЦЬКИЙ Й. Тривалість продуктивного використання плідників молочних порід	13
СЕВАСТЬЯНОВ А. Себестоимость мяса снизится	15
МАЛООКОВА О. Використання бугаїв за племінною цінністю	18
ВОЙТЕНКО С., ВИШНЕВСЬКИЙ Л. Якість племінних свиней	29

ВЕТЕРИНАРІЯ

ДОРОЩУК В. Фібринозний увеїт розвивається по стадійно	20
---	----

КОРМИ ТА ГОДІВЛЯ

ЖЕНЧЕНКО К., ЖУК О. Озимий ячмінь перспективних сортів	23
ЖУКОРСЬКИЙ О. Раціональний випас для м'ясних бугайців-ангусів	25

Нормативні орієнтири вступу до СОТ.

В.ГУМЕННИЙ, М.КОЗЛОВСЬКА	36
--------------------------------	----

ТВАРИННИЦТВО УКРАЇНИ №7, 2009 р.

Формат 60x84/8. Папір крейдяний.
Гарнітура PragmaC. Офсетний друк. 3,72 умовн. друк. арк.
9,95 умовн. фарб. відб., 5,8 обл.-вид. арк.
Підписано до друку 26.07.2009 р. Набір та верстка редакції журналу.
Надруковано Видавничою компанією "КИТ"

Тваринництво України №7, 2009

Науково-практичний журнал
Зареєстровано в
Міністерстві юстиції України
Серія КВ № 12303-1187 ПР

ЗАСНОВНИКИ:

Міністерство аграрної
політики України

Українська академія
аграрних наук

ПП "Видавниче
представництво
"Паралель"

Національне об'єднання
по племінній справі у
тваринництві
"Укрплемоб'єднання"

ВИДАВЕЦЬ:

ПП "Видавниче
представництво "Паралель"

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Л.В.ЛЕОНОВА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

М.Д.Безуглий,
В.П.Буркат,
В.А.Бурлака,
Л.П.Бучацький,
П.І.Вербицький,
В.В.Влізло,
С.А.Гнатюк,
А.М.Головко,
М.Я.Єфіменко,
М.О.Захаренко,
М.В.Зубець,
В.С.Козир,
Р.Й.Кравців,
Ю.Ф.Мельник,
А.М.Мірошников,
Ю.О.Приходько,
С.Ю.Рубан,
Є.В.Руденко,
Б.Т.Стегній,
В.О.Ушкалов,
Г.Г.Харута

Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. За точність викладених фактів відповідальність несе автор. За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідає рекламодавець. Редагування та скорочення матеріалів – прерогатива редакції

©Тваринництво України, 2009
www.tvarynnystvo.ua.at.ua

Адреса редакції:

04136, м.Київ-136, а/с 49

Тел.: (044)527-89-45,

(044) 443-60-06,

8-066-863-26-44

E-mail: leonov@geront.kiev.ua

Харків ПАЛАЦ СПОРТУ
пр.МАРШАЛА ЖУКОВА, 2

7-9 ЖОВТНЯ 2009

За підтримки
Головного управління агропромислового розвитку
Харківської облдержадміністрації

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА,
ПТАХІВНИЦТВА, СВИНАРСТВА;

ПОРОДИ, РОЗВЕДЕННЯ, СЕЛЕКЦІЯ;

КОРМИ ТА КОРМОВІ ДОБАВКИ;

ВЕТЕРИНАРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ;

ПЕРЕРОБКА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА;

ОБЛАДНАННЯ;

УТИЛІЗАЦІЯ ВІДХОДІВ.

Організатор виставки:

Харківська торгово-промислова па:

тел.: +38 (057) 714-96-89, 714-96-

e-mail: exposition@kcci.kharkov.ua

www.kcci.kharkov.ua

